

GER

49

Maj 2004

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 49

15. årgang – maj 2004

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

Redaktion:

Rolf Gilberg (ansvarshav.)
Jan Koed
Bulgan Njama

Tryk: One Way Tryk a/s

Oplag: 300 eks.

Oplysninger om adresseændringer og leveringsproblemer m.v. meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
(b) at udgive skrifter om mongolerne,
(c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
(d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
(e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlem:**

HKH Kronprins Frederik

Bestyrelse:

Klaus Ferdinand
Lars Højer
Anita Garbers
Rolf Gilberg
Søren Haslund-Christensen
Jan Koed,
Bulgan Njama
Morten Axel Pedersen
Leif F. Petersen

Internet:

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582

Selskabets adresser:

Formand: Rolf Gilberg
Etnografisk Samling
Nationalmuseet
Frederiksholms Kanal 12
1220 København K
tel: 3347 3207
fax: 3347 3320
email: rolf.gilberg@natmus.dk

Kasserer: Jan Koed

Carl Bernhards Vej 15, st.tv.
1817 Frederiksberg C
tel: 3322 3729
fax: 3322 3728
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 3833 2106
email: dms@dkk.dk
I Mongoliet:
dmcenter@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
150 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
250 kr. for husstandsmedlemskab.
500 kr. for firmamedlemskab.
Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.

De gamle bryllupsskikke er igen kommet på mode i Mongoliet. I »sovjettiden« var de russiske normer fremherskende, den religiøse dimension var fjernet fra bryllupsritualet og erstattet af en »borgerlig« vielse. Uanset ritualernes indhold er det skik og brug at mødes på den centrale Sükhbaatar-plads i selskab med venner og familie for at blive fotograferet.

Foto: Rolf Gilberg

Indhold

Gamle bryllupsskikke igen moderne	3
Til Bryllupsfest hos Chahar-Folket	7
Mongolerne	11
Lamaen der beundrede kvinder, svaner og insekter	16
Tsolmonbaatars store løb	18
Galsan Tschinag modtager ALOA-prisen	21
Revolution og Kommunisme	24
Aktuelt	25
Den støjplagede hovedstad	26
Mørke udsigter for Tsaatan-folket	27
DMS nyt	28

Gamle bryllupsskikke igen moderne

Med de demokratiske reformer efter 1990, der er med til at skabe det nye Mongoliet, vender flere og flere tilbage til nogle af de skikke fra det traditionelle, mongolske bryllup, som blev kvalt under det kommunistiske styre. Der er også tendens til, at unge mennesker i højere grad selv vælger, hvem de vil giftes med.

I den socialistiske periode (1924-1990) blev man gift i en særlig kunstfærdig bygning, »Bryllups-paladset«, der blev opført til formålet i 1976. Det var Filatova, som fik ideen til et sådant palads. Hun var russer og gift med den mongolske leder Yumjaagiin Tsendenbal, der 1952-1984 som statsminister styrede Mongoliet i 40 år. Over 3.000 par blev uden religiøse ritualer gift i dette palads. Alligevel var stilen lånt fra et europæisk kirkebryllup: Bruden var klædt i snehvid kjole og gommen i sort jakkesæt.

De sidste 13 års demokrati har ikke skabt ændringer i paladsets ydre, men bygningens indretning er blevet anderledes. Går man igenem de forskellige rum, vil man be-

mærke traditionelle møbler, malerier og buddhafigurer. Disse ændringer skyldes par, som ønsker en velsignelse af ægteskabet i overensstemmelse med deres buddhistiske tro. Det lille, traditionelle mongolske ildsted (tulga) er igen på plads. Ilden repræsenterer sammensmeltningen af to flakkende flammer – bruden og gommen – til en uendelig ild: ægteskabet.

Nu om stunder besøger parret og deres slægtninge før brylluppet buddhistiske lamaer for at bede om velsignelse. Ofte har de også ønsker om en lykkelig start på et langt udbytterigt liv. Nogle gange bliver der udført yderligere religiøse ceremonier, der skal sikre det unge pars lykke. Det sker, hvis lamaen kan forudse vanskeligheder. Sådanne religiøse handlinger var forbudt i den socialistiske periode.

Nu er der religionsfrihed i Mongoliet, og stadig flere unge par vælger at blive gift på en velsignet dag. Der er flere af sådanne dage i årets løb, men den mest populære er Dashnyam Baljinyam. Den ligger om efteråret og er årets travleste dag

i bryllupsaladset. I 1999 blev 98 par gift på denne dag, som faldt den 17. oktober. Dagens første bryllup fandt sted klokken fire om morgenen, det sidste klokken 23. Året før blev kun halvt så mange gift på denne velsignede dag.

Ikke alle vil giftes

»Nogle gange tog bryllupsceremonien kun 15 minutter«, sagde Oyunchimeg, bryllupsaladsets direktør, til en journalist. Hun fortæller også, at mens nogle par er ivrige efter at sikre sig et lykkeligt samliv gennem et bryllup, er der også de mongoler, som ikke regner dette ritual for vigtigt. De lever papirløst, som mange europæiske par gjorde i 1960'erne og 1970'erne.

»Jeg spurgte min veninde, om hun ville gifte sig med mig. Hvis hun vil, kan hun blot pakke sine ting ned i en kuffert og flytte ind hos mig. Jeg kan ikke lide store bryllupper. Jeg foretrækker en stille start og et lykkeligt liv«, siger Tumen, som læser medicin. Han tror ikke på, at et bryllup kan bringe lykke. »Jeg

kender mange, som er blevet skilt efter et dejligt bryllup.«

Par, som blot er flyttet sammen, ønsker ikke altid at fejre det med et bryllup. Men Jargalmaa og Purevsuren, som har levet sammen i 5 år, holdt for kort tid siden bryllup. »Det var så ubehageligt at være i bryllupspaladset, når vi allerede har to børn«, fortalte Jargalmaa. »Vi havde vores datter og søn med os. Jeg

følte, at folk troede, at min mand havde giftet sig til to stedbørn. Eller at de syntes, vi var for gamle til at holde bryllup.«

Med 10 års erfaring med arbejdet i Bryllupspaladset tror Oyunchimeg, at bryllupper først og fremmest er slået an hos unge par i Mongoliet, selv om der ikke er nogen aldersgrænse for paladsets ydelser. »Man kan gifte sig når som helst og

i en hvilken som helst alder. Men det er næsten kun unge par under 30 år, der holder bryllup i Mongoliet.«

Det viser sig dog, at gennemsnitsalderen for bryllupper er stigende, ifølge Oyunchimeg. »Gennemsnitsalderen var mellem 18 år og 20 år for 6-7 år siden. Men nu er gennemsnitsalderen 21-24 år.« Hun tror, at ungdommen nu er mere bevidst om deres forpligtelser som

Et brudepar i vestlig stil med parlamentsbygningen i baggrunden til venstre, 1991.

Foto: Rolf Gilbert

forældre. De venter med at gifte sig, til de har råd til at stifte familie.

Unge damer begynder nu mere alvorligt at overveje udsigterne til både lykke og økonomisk tryghed i deres ægteskab, når de bestemmer sig for deres kommende mand. I socialisttiden var den store kærlighed som regel den bestemmende faktor.

»Det var anderledes på vores forældres tid. Der var sikkerhed for livet, og vi troede, at der ikke fandtes dårlige mænd«, siger den 21-årige Bobia. Syv ud af ni af hendes kvindelige universitetsklassekammerater mente, at de ville tage hensyn deres kommende mands evne til succes og ansvarsfølelse for familien, når de skulle lede efter en ægtefælle.

Traditionen på landet

At blive gift er også en vigtig tradition på landet. Der bliver man ikke gift i et bryllupspalads, for sådanne findes ikke uden for hovedstaden Ulaanbaatar. Derimod foregår brylluppet i en helt ny ger, som forældrene forærer brudeparret.

Den imponerende glasmosaik i Bryllupspaladsets vielsessal.

Hvis sønnen finder en brud, og de passer sammen, besøger gommens slægtninge brudens familie for at bede om hendes hånd på en gunstig dag. Undertiden afslår brudens forældre gang på gang tilbudet for at få gommens slægtninge til at komme igen. Der er dog ingen grund til bekymring af den grund. Det er blot en traditionel måde at vise, at datteren respekterer gommens slægt.

Folk på landet har beholdt flere af de gamle bryllupstraditioner end byfolkene. Nogle gange må brudens familie kæmpe med gommens slægtninge, som tilsyneladende vil fjerne bruden med magt. Denne skik med at »stjæle« en brud er symbolske rester fra fortiden.

Hvis brudens forældre indvilliger i at gifte hende bort, kommer gommens slægtninge på besøg med gaver. De to parter bliver så enige om en særlig dag, hvor bruden bliver fulgt til gommens ger. På denne dag samles brudens familie for at feste. Moderen giver sin datter hoppedælk at drikke, før hun forlader hjemmet. I gommens familie begynder brylluppet, når bruden har bedt til guderne og sine nye svigerforældre. Få dage efter kommer den

nygifte kones familie på besøg for at se, om den nye familie bor godt og passer til hinanden. Brylluppet fortsætter så med brudens slægtninge som deltagere.

Forskning i gamle bryllupsskikke

I forlængelse af den fornyede interesse for rødder og identitet er den mongolske forsker E. Oyun dykket ned i de gamle mongolske bryllups-ceremonier – her er en prøve på nogle af hendes resultater:

Når en ung mand var blevet 20 år og dermed giftefærdig, satte hans forældre sig en aften ned og begyndte at nævne navnene på alle de familier i nabolaget, som havde døtre. På den måde udvalgte man en pige i en passende alder, som kunne blive en god kone og dygtig teltfrue. Forældrene bad derefter en af deres nære naboer om at være mellemmand.

Mellemmanden blev altid venligt modtaget i den udvalgte bruds hjem. Teltværten serverede straks en kop frisklavet te. Hverken brud

eller gom deltog i disse samtaler, der begyndte med helt andre emner. Først til allersidst kom man ind på det egentlige ærinde. Måske fandt mellemmanden en anledning til at sige: »Vi har en god zobel-jæger hos os. I har en fin syerske hos jer, som kunne sy flotte ting af zobelskind.«

»Vi må spørge vores lama til råds«, kunne teltværtens svar lyde. Det var ikke nødvendigvis et afslag. Lamaen undersøgte brudens og gommens fødselstidspunkter og de heldige og uheldige sider ved et sådant ægteskab. Hvis resultatet var positivt, foreslog han en særlig gunstig dag for brylluppet.

Mellemmanden besøgte derefter igen brudens familie for at få at vide, hvad lamaen havde fundet ud af. Hvis besøget forløb positivt, medbragte mellemmanden på sit tredje besøg hos brudens forældre nogle af gommens nære slægtninge. De kom med ost og gæret hoppe-mælk, som blev givet til brudens far på en hadak (et silketørklæde, ofte lyseblåt, der blev brugt til at understrege gavens betydningsfuldhed).

Hvis brudens far tog imod disse symbolske gaver, betød det, at han var villig til at lade sin datter gifte sig med den unge mand. Herefter begyndte en lang samtale om brudens medgift og hvilke gaver, gommens familie skulle give. Det var skik og brug, at de nygifte fik en ny ger af gommens familie. Brudens familie forærede dem møbler og husgeråd samt andet teltinventar. Når gommen mødte sin kommende svigermor, fik han en dell, et par støvler samt en sølvbeslået kop med mælk.

Brylluppet blev planlagt hos brudens forældre. De inviterede brudens veninder, naboer, musikanter, dansere og folkesangere, som komponerede sange på stedet med ønsker om lykke til de nygifte. Forældrene bød alle på vin og dejlig mad.

Bryllup betyder også afsked

Men i virkeligheden var det også en lidt sørgelig fest, for den betød, at den unge pige var blevet voksen og skulle rejse bort fra familien for at leve sit eget liv. Det var sjældent, at pigen selv valgte sin udkårne. På bryllupsdagen var det meningen, at hun først skulle græde, men til sidst finde sig i sin skæbne. Der blev gerne opført et lille skuespil, hvor brudens veninder trak hende til side, mens hun græd højt.

Bryllupsceremonien begyndte med gavegivning. Gæsterne og gommens slægtninge sang om hvor mange telte, der havde bedt dem komme, men de havde meget travlt med at besøge netop denne særlige ger. De forsøgte at trøste bruden ved i sangen at fortælle hende, at det var hende og ikke nogen anden gommen ønskede. Derefter sang bruden en sang til sine forældre. Den kunne lyde noget i retning af:

*Da jeg engang
var en sorgløs lille pige,
sagde I, jeg var jeres.
Nu, da jeg er voksen,
sender I mig bort
til et fremmed land ...*

Herefter begyndte den egentlige bryllupsfest. Udenfor anrettede man et bål af enebærgrene. Imens blev bruden anbragt på et langt hvidt stykke filt inde i geren nær døren med ansigtet mod teltets arne. Hjælpere, måske brudens veninder eller slægtninge, tog hendes bælte af og gav det til hendes far. Så løsnedde de hårbåndet og gav det til hendes mor. Når pigens hår hang løst ned, skulle mellemmanden holde om hendes hoved og sige: »Buk for Buddha – buk for ilden i din barndoms arne – buk for din far og din mor ...«

Derefter tog faderen afsked med sin datter og velsignede hende. Så

red gommen og bruden sammen med mellemmanden og gæsterne tre gange rundt om det flammende bål udenfor, hvorefter alle red til gommens forældres telt. Der trådte bruden ind i teltet på et stykke hvidt filt, hvor hun blev bedt om at sætte sig med ansigtet mod teltets arne. Kvinderne arrangerede nu hendes hår i den horn-agtige frisure, gifte kvinder bærer. De klædte hende også på i den gifte kvindes dragt.

Før brudens hår blev sat op, blev det flettet sammen med gommens. Herefter kaldte de ikke mere hinanden ved deres personlige navne. De havde hele livet foran sig sammen, og de blev betragtet som en enhed i gudens øjne. Bruden skulle igen bukke, først mod alteret i svigerforældrenes telt, dernæst mod teltets bål, mod svigerforældrene og til sidst mod sin mand. Herefter fik de nygifte hver en sølvkop fuld af mælk overrakt sammen med en hadak fra gommens forældre.

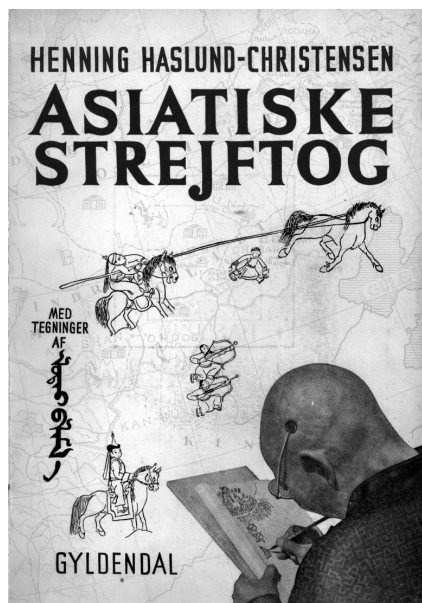
Intet bryllup kunne foregå uden en konkurrence om hvem, der var klogest. Den varede ved, til alle havde indset, at bruden vandt. Først derefter kunne de egentlige festligheder begynde.

Når brudens slægtninge begyndte at gøre sig parate til at drage hjem efter at have fået mange gaver og en lang fest, samlede brudens mor nogle småsten op og pressede dem ind i sømmen på datterens dragt, medens hun sagde: »En sten ligger, hvor den er blevet kastet, medens en brud lever, hvor hun er blevet gift!«

Når gæsterne var draget bort, flyttede de nygifte ind i deres nye ger, hvor bruden indrettede sig de følgende 3 dage. Hun var nu den nye teltfrue. ■

Tsaran Geril

Artiklen har tidligere været bragt i Nationalmuseets tidsskrift NYT 102, forår 2004.

Til Bryllupsfest hos Chahar-Folket

En Dag i Februar fik jeg en højtidelig Indbydelse til at deltage i den *hurum*, d. v. s. Bryllupsfest, ved hvilken Bato-Merins fyrige Søn skulde borttrøve Naidung Taichis lille, bly Datter.

Bato-Merin, Brudgommens Fader, havde indbudt mig, og jeg brød op til Festen meget tidligt, eftersom Etiketten bød mig at være blandt dem, som sendte Høvdingens Søn af Sted paa den Frierfærd, der er Festens Indledning. –

Det er ÷ tredive Grader Celcius, da jeg kryber ud af min Sovepose. Ude i den frostklare Vinternat staar mine to mongolske Ledsagere og varmer Hestenes Bidsler i Natbaalets døende Gløder. – Efter Tur stiller vi os skrævende over Gløderne for at opvarme alt inden for de side Pelse, inden vi springer i de iskolde Sadler. Og saa hengiver vi os til det vidunderlige: at galopere over knirkende Sne under gnistrende Stjerner mod en ny Oplevelse. –

Vi indhenter og indhentes af andre Grupper af Ryttere, som rider mod samme Maal, og eftersom Hestenes Antal øges, tiltager deres Fyrighed og Fart; thi Heste ligesom mange Mennesker elsker at galopere i Flok. Samtlige Ryttere er iført deres vildeste Pragt; det klirrer af

Sølvgehæng, og Kvindernes rødmussede Ansigter titter leende frem fra Haarpyrdelsernes Indramning af Koraller og Turkiser.

Nu svinger vor Kavalkade ind i den Canyon, der dølger Bato-Merins Vinterlejr, og al den tilstundende Solopgangs brogede Farvepragt spreder sig som flydende Guld over Bjergkammenes Sne. –

I ca. halvtreds Meters Afstand fra Lejren i sydvestlig Retning staar en Række høje Stolper nedgravet i Jorden, og mellem dem er spændt et langt Læderreb. – Ved dette binder vi vore dampende Heste, hvorpaa vi retter paa Tøjet og indtager vore Pladser bag ved gamle Bimba Noyen. – Foruden sin nedarvede Rang nyder han Æren af at være denne Fests »*tengerin moriksang avo*« d. v. s. »Den Himlene tilbedende Fader«, som skal fungere som en Slags Bryllupsmarskal og se til, at Festen forløber sorgløst, uden at en eneste af Højtidelighedens dybtmenende Ceremonier forsømmes. –

Og saa sætter Bimba-Noyen og samtlige Gæster sig i Bevægelse i den værdige og svingende Gang, som sætter de fodsede Brokadeskapper, de lange Hængeknive og de mange tunge Sølvgehæng i raslende og glitrende Pendulsving-

ninger. Syd for Lejren er et lavt Alter opstillet. – Det er overfyldt med de traditionelle Kød-, Mælke- og Vinofre, og bagved – vendt mod Gæsterne – staar Bato-Merin og hans nærmeste slægt. –

Værdigt hilser de to Grupper hinanden, og langsomt synker man ned paa højre Knæ og lader højre Haand berøre den snedækkede Steppe. –

Saa træder den unge Brudgom frem. Han er fulgt af sine ældre og yngre Fosterbrødre samt de fire Brudekvinder, som er udvalgt blandt de yngste af de Kvinder, ved hvis Bryllup Bato-Merin selv har fungeret som »Den Himlene tilbedende Fader«. – De to af Kvinderne bærer Slægtens gamle Vaaben, som de spænder om Brudgommens smalle Midje, og de to andre smører og stænker Vaabnene med Fedt og Vin fra Offerbordet.

»Den Himlene tilbedende Fader« griber en sølvbeslaaet Skaal med Mælk, og medens han kaster dens Indhold mod de fire Verdenshjørner, fremsiger han de *bellig uge*, som Stunden kræver, og som har Ekkoklang fra en fjern Fortid.

Brudgommen føres af sit Følge til de ventende Heste, og medens han stiger i Sadlen, bæres en ryggen- de Røgelsepind tre Gange omkring

ham. – Saa galoperer han ud over Steppen, fulgt af »Den Himlene tilbedende Fader«, sine Fosterbrødre og den Snes Mænd, som udgør hans yngste og bedste Venner. –

De følgende Timer i Bato-Merins Lejr gaar med Forberedelser til Brudens Modtagelse. – Hvide Røgsojler stiger fra de seks Teltes Røgfang,

og det dufter af varm Mad. –

Nu raaber en Udkigspost, at Brudgommen og hans Følge er i Sigte, og alle, med Undtagelse af Kokkene, strømmer ud til Bommen, hvor Hestene bindes. – Skrig og Skraal høres fra Steppen, og et Øjeblik efter svinger Bryllupskarens Fortrop ind i Bato-Merins Dal og styrer i vild Galop mod den blafrende, blaa Dug, som fra en høj Stang angiver »Det lykkelige Verdenshjørne«, fra hvilket Bruden skal træde ind i den Lejr, der skal være hendes fremtidige Hjem.

Den unge Brudgom sidder rank i sin nye Sadel, og den fuldførte Fri-erfærds hele Ekstase leger i hans unge Ansigt og blanke Øjne. – Med et Spring staar han paa Jorden, og medens han sejrstraalende betragter Røgen fra Brudeteltet, fratager de tililende Brudekvinder ham hans Bue, Kogger og Sværd, som de lægger paa Bryllupsteltets Tag for at angive dets Ukrænkelighed.

Inde i den overdækkede Vogn, som hopper og skumpler over Steppen, ligger den hulkende Brud med Ansigtet begravet i Moderens Skød; men hendes Sorg overdøves fuldstændig af Hestenes Hovslag og de Omkringridendes Raab og Glædesskrig.

Kavalkaden gør pludselig Holdt ved Bommen, og baade Brude- og Brudgomsfølget skrider frem til Offerbordet Syd om Lejren. – Brudgommen falder paa Knæ, og medens han ni Gange bøjer sig og med Panden berører Steppen, nedkalder »Den Himlene tilbedende Fader« Himlenes og de to Klaners Forfædres Velsignelse over den Forening, som forestaar.

Bruden føres derpaa af sin Slægt og sit øvrige Følge til sine Svigerforældres Telt for at anholde om Tilladelse til at indgaa i Bato-Merins Klan; men foran Indgangen standses de af en af Bato-Merins Sønner, som afkræver dem de Oplysninger og Løfter, som Traditionen kræver. –

Efter at det er tilfredsstillende gennemført, og den tilslørede Brud har bøjet sig for Bato-Merin og hans Teltfrue, føres hun af Brudgommens fire Ceremonikvinder til Brudeteltet, foran hvilket alle Bryllupsgæsterne samles for nysgerrigt at betragte hendes Medgifts Overrækkelse. –

Der findes langskafte, kridhvide Understøvler, smaa broderede Ridestøvler, Hatte forsynede med Frynser og Kvaster, Dragter og Kapper til Fest og til Arbejde, og alt

det for en Høvdinges unge Teltfrue saa attraaede og nødvendige. – Hver Ting forekommer i et Antal, hvori det mystiske Nital indgaar, og det samlede Antal af hver Del udraabes af Overbringeren og gentages højt af Ceremonikvinderne inde i Teltet. – Disse er ivrigt beskæftigede med at pakke Medgiften ned i

Brudeteltets nye Kister. –

Saa gaar man uden for Lejren for at tælle og bedømme Lejrens nye Flokke af Heste, Faar og andre Kreaturer, som ligeledes alle forekommer i Enheder paa ni. –

Og medens den unge Brud sidder og græder i det nye Telt, hvor Ceremonikvinderne løser hendes Ungpigefletning og opsætter hendes Haar i den koralprydede og sølvtunge Frisure, som udmærker Klanens Teltfruer, sidder Brudgommen og længes i et andet Telt, til hvilket kun han og hans to Fosterbrødre har Adgang.

Alle Bryllupsgæsterne strømmer ind i de to Gæstetelte, hvor Bato-Merin og hans Teltfrue præsiderer, og hvor man tager Plads efter Rang. – I Mændenes Telt sidder »Den Himlene tilbedende Fader« i det nordlige Højsæde, og til ham overrækker Bato-Merin den første af de store Vinkopper, samtidig med at han hylder Vinen, som det tilkommer den paa en Festdag som denne.

Medens han priser Vinen, stænker han den paa Baalets Flamme, Teltalteret og Røgfaget, hvorefter han selv tømmer Bægeret til Bunds.

Bato-Merin fylder atter Bægeret for at byde det til den i Værdighed

følgende Gæst, og saaledes fortsætter han, til samtlige Gæster sidder og slikker sig om Munden efter mere. —

Nu tager »Den Himlene tilbedende Fader« det bredfyldte Bæger, som han rækker til Bato-Merin, medens alle Gæsterne hæver sig paa venstre Knæ og med opløftede Haandflader indbyder Værten til selv at smage Vinens Sødme. Og saaledes afsluttes første »Runde« af Gæstebudets »store Skaaler«.

Man fortsætter med store Bægere, Omgang efter Omgang, indtil Madduften fra Køkkenteltet bliver uudholdelig. Saa placeres store Madskaale, men smaa Vin-kopper foran Gæsterne. —

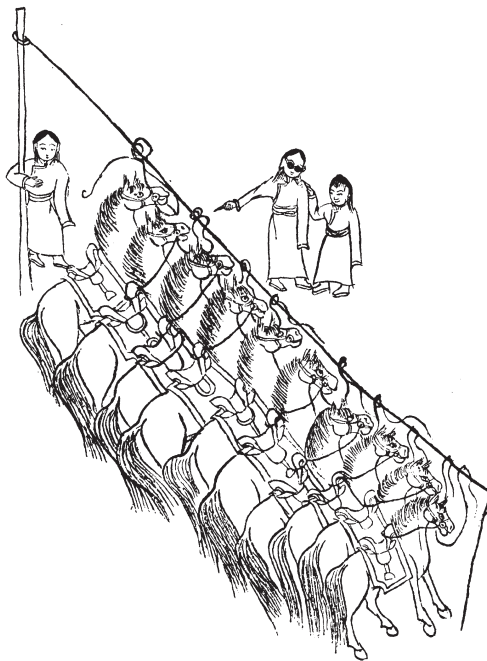
Alle sætter sig nu til Rette paa en helt ny Maade. Man smøger de lange Ærmer op over Albuerne, de hvasse Knive drages af de sølvbeslaaede Skeder, og alles Blikke rettes mod Teltdøren. Den drages til Side, og en Række Ynglinge glider ind bag ved dampende og duftende Fade, som anbringes foran »Den Himlene tilbedende Fader«. — Paa Fadene ligger Dynger af Faarekød; — de uflaaede Ben og de bærende Fedthaler flyder ud over Fadets Kanter, og øverst paa hvert Fad ligger de slagtede Dyrs uflaaede Hoveder med stirrende Øjne og hængende Tunger. —

Da alle Fadene staar i en Række foran Ceremonimesteren, snitter han et Kors i hvert Faarehoveds Pande, hvorefter han skærer Lækerbiskener af Fedthalerne, som han dels kaster paa Ilden og dels lægger paa Alterbordet. — Med øvet Haand slider han det meget Kød i velundte Portioner, som hastigt langes rundt efter Rang og Værdighed. — Og saa hengiver man sig til

den voldsomme Madglæde, som kun de Individier kan præstere, der ofte har lidt af utilfredsstillet Hunger. —

Men Ugers Sult og Kval kan tilfredsstilles paa en halv Time, og straks indstilles Begæret paa en ny Nydelse. — Man løsner de lange Skærf, som i Begyndelsen sad saa haardt omkring de smalle Midjer, de høje Halskraver knappes op, og man slænger sig i bekvemme Stillingen. —

Det er godt med nogle faa Kopper Vin, og for at de faa skal blive til mange, har man for Generationer siden dertil opfundet stimulerende

Viser og Lege. — Samtlige disse Visers Pointe gaar ud paa, at visse af Visens Strofer ledsages af eet eller flere bestemte Fingertegn, hvis Betydning er, at hvert fanger eller fanges af et andet. —

Den enkleste af disse Lege er den, hvor man enten kan vise Sten, Sæk eller Saks. Stenen fanges i Sækken, Saksen bider Hul i Sækken, men Stenen modstaar Saksen.

Efterhaanden længes man efter Sang og Musik, der kan fremkalde egne Drømme, og saa samles Step-pens Troubadourer, hvis Kald og Opgave det er at formidle den gamle Tids Visetraditioner til nye Slægtled. — De glider ind i Teltet for at tage Plads inden for Indgangen ved Baalets Sydrand: der er Manden med »Violinen med de fire Øren« og Manden med »Hestehovedviolin«en«, Manden med »Stangen, hvis Lyd er som Vindflugt i Sivene«, og ham med det banjolignende Instrument. —

Og medens Gæsterne stønner og sukker af Velvære, spænder Troubadourerne deres Streng og synger om Heste, Krig og Kærlighed.

Medens alt dette foregaar i Gæsteteltet, afklædes den ulykkelige Brud af Brudgommens Ceremonikvinder og lægges ind mellem Bolstrene bag Forhængen, som skjuler Teltets Nordside. — Saa kvæles Ilden i Brudeteltet, og Brudens fire Ceremonikvinder fører Brudgommen ind i dets Mørke, hvor han afklædes og lægges ind ved den Piges Side, hvis Ansigt han aldrig maa have set. —

Hele Natten igennem vaager de otte Kvinder i Teltet paa den anden Side af det Forhæng, som skjuler Brudeparret. — De fire for at varetage Brudens,

og de fire for at varetage Brudgommens Rettigheder. — — —

En melankolsk Stemning har bredt sig i de to Gæstetelte. Mændene kalder paa deres Kvinder, og Kvinderne kryber ind til deres Mænd, og man drømmer om den Gang, man selv dvælede i et Telt, hvis Tag prydedes af Klanens Vaaben. — — —

Eredin Monke's Lejr laa i nogle faa Kilometers Afstand fra Bryllupslejren, og det lykkedes mig og mit Følge at snige os dertil paa et nogenlunde tidligt Tidspunkt.

Da den nye Dag gryede, var jeg derfor i Stand til at iagttage dens Hændelser med klarere Blik end de andre Festsdeltagere.

Da jeg ved Solopgang igen ankom til Bryllupslejren, var et nyt Mad- og Drikkegilde atter igang, og jeg har sjældent set mere medtagne Mennesker end denne Morgen. Men deres Medtagethed til Trods var de alle hjertelige mod mig blege Udlænding, og da Festens Hovedceremoni skulde løbe af Stabelen, blev jeg tvunget op paa den Plads i Brudeteltet, der var næstefter »Den Himlene tilbedende Fader«s Hædersplads. –

Denne Hædersmand er en efterspurgt Gæst. Han er ikke ung længere, hans Øjne er blodsprængte, og han har svært ved at holde sig rank i sit høje Sæde. Alle de vigtigste Bryllupsgæster er sammenkaldt til den tilstundende Ceremoni, som er Dagens Clou. De fleste er skrøbelige og har svært ved at svare til gamle Dages Renommé.

Saa hentes det unge Brudepar. – Brudgommen tager Plads Syd for Baalet vendt mod »Den Himlene tilbedende Fader«, og Bruden stiller sig inden for Teltindgangens østre Stolpe. –

Hendes Hoved er bøjet i Ydmyghed, men hun græder ikke længere, og hendes blanke Hovedgehæng klirrer, hver Gang hun sender et Blik til sin unge Teltherre. –

Alle med Undtagelse af Brudeparret forsøger at smage lidt paa de serverede Delikatesser, og omsider rejser hele Brudens Følge sig for at bryde op paa Hjemfærden. – Bruden agter ikke paa dem længere, og da tre af hendes Frænder efter nogle

Minutters Forløb kommer tilbage for i Overensstemmelse med Traditionen at tilbyde hende at følge med til Hjemlejren, ryster hun energisk paa Hovedet. –

Saa tømmes Teltet for hendes sidste Frænder, og af de Tilbageblevne slumrer de fleste nu sødt.

Sløve Blikke rettes mod »Den Himlene tilbedende Fader« og det gamle Ceremonisværd, som staar lænet imod ham.

Men den gamle Hædersmand sover godt og haardt med sit Hoved tungt lænet mod min Skulder. – En Stemning af drømmeagtig Stilhed hersker i Teltet; kun Brud og Brudgom sitrer af utaalmodig Forventning. – Brudens tilslørede Ansigt er rettet mod det gamle Sværd i »Den Himlene tilbedende Fader«s Favn, og Brudgommen har vendt sig mod det tilslørede Ansigt. –

Jeg betragter den unge Brudgom, Teltets sløve Gæster og lader saa Blikket glide over den unge Brud, hendes smaa broderede Støvler, hendes spæde Skikkelse og det tilslørede Ansigt. Og saa smittes jeg af Brudgommens Utaalmodighed; – hvad dølger sig bag det blaa Slør? –

»Ili jabo ho dalde jabo ho,« hvisker jeg mod hende, og »Ili jabo«, hvisker baade Brud og Brudgom deres ivrige Svar. –

Og saa griber jeg Ceremonisværdet, og med dets Spids løfter jeg langsomt og ærbødigt det blaa Slør

fra Brudens Ansigt og befaler dem at leve under samme Teltedug. Højst femten Aar kan hun være, og hendes Ansigt er skønt og fuldt af Livshunger. – – –

I den følgende Tid lyttede jeg til mange Beretninger om Brylluppet i Bato-Merins Lejr. Det havde været et stateligt Bryllup, ved hvilket man havde drukket hele fjorten Bægere og otteogtyve Kopper Vin, hvilket svarer til 4,2 Liter halvtreds Procents Alkohol pr. Person.

Jeg mærkede, at man viste en helt ny Interesse for min Søns Alder, og man ønskede at regne ud, hvornaar han vilde være giftefærdig. Jeg fik en Forklaring paa denne deres Nysgerrighed, idet man lod mig forstaa, at den unge Brud, hvis Slør jeg havde kastet i Bato-Merins Lejr, nu havde Forpligtelse til at optræde som Ceremonikvinde paa den Dag, da min Søn skulde iklædes Vaaben og Bryllupsskrud for at røve sin kaarede Teltfrue.

Jeg har talt om Sagen med min Dreng, og Ideen tiltaler ham voldsomt. –

Men jeg er bange for, at inden den Tid kommer, vil den sidste »tengerein moriksang avo« være faret til sine Himle, og at Nomadene til den Tid vil have lært andre Sæder end dem, der fødtes i en fjern Fortid. ■

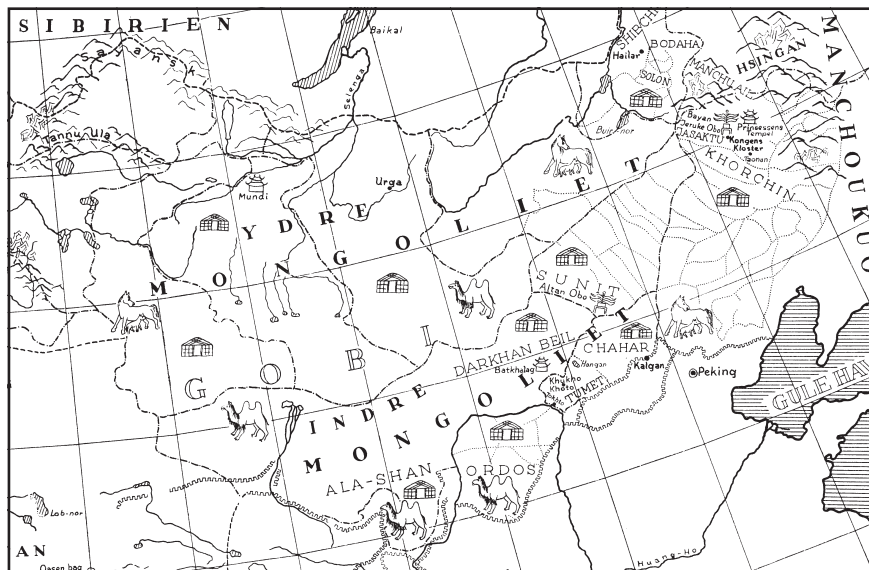
Henning Haslund-Christensen

Denne beretning indgår som et kapitel i Henning Haslund-Christensens bog *Asiatiske Strejftog* fra 1945. Episoden stammer fra Den 2. Danske Centralasiatiske Ekspedition 1938-39. Tegningerne er de samme som i bogen. De er udført af Lodai Lama.

Da Mandshurerne i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede voksede sig saa stærke, at de dristede sig paa Krigstogter uden for Mandshuriets Grænser, var de baade i Karakter og Kultur beslægtede med deres mongolske Naboer i Vest, og mange Mongoler deltog i det Erobringstogt, som i 1644 satte Mandshurerne Hersker paa Kinas Trone.

I Løbet af de følgende Sekler mistede Mandshurerne fuldstændig den primitive Kraft, der havde gjort dem til Kinas Beherskere, og Resultatet af dette stærke og sunde Naturfolks Møde med den kinesiske Kultur og Luksus blev en lille, degenereret Overklasse, hvis Særpræg stadig fortyndedes ved Kontakten med de 400 Millioner Kinesere, over hvilke deres Forfædre havde ophøjet sig. Men inden Mandshurerne glemte deres Fædres Dyder og adopterede Kinas Svagheder, havde de skænket Kina nogle af de største Kejsere, som Landet har haft, og saa længe Mandshuætlinge sad paa Kinas Trone, behandlede Mongolerne ikke som et af Kina undertrykt Folk, men som de regerende Mandshurers allierede Frænder. Mongoliet's Administration overlodes i meget stor Udstrækning til Folkets egne Udkaarne, og den Tribut, som disse hvert Aar leverede Mandshukejseren, modtoges under saadanne Former og belønnedes med saa rige Gaver, at det af Mongolerne regnedes som en Udveksling af Venskabspanter til deres egen Begunstigelse.

Da Kina i 1911 fordrev Mandshudynastiet fra den Trone, det havde beklædt i 267 Aar, ansaa Mongolerne deres fuldstændige Uafhængighed af Kina som en Selvfølge, eftersom de kun havde ofret de nu fordrevne Mandshurer Loyalitet, men aldrig Kineserne. Resultatet af de følgende Stridigheder blev, at hele Nordmongoliet tilkæmpede sig Uafhængighed, medens de andre og nærmere Kina beliggende Dele af

H. Haslund-Christensens rejse 1936-37 (I)

Mongolerne

Henning Haslund-Christensen rejste ene mand til Indre Mongoliet i 1936 for at studere en kultur, der var i fare for at blive udryddet på grund af de politiske omvæltninger i regionen. Rejsen blev kendt under navnet 'Den I. Danske Centralasiatiske Ekspedition'. I løbet af 8 måneder indsamlede han 700 numre etnografika til Nationalmuseet. Efter hjemkomsten i foråret 1937 skrev han fire kronikker til Politiken. I den første giver han et rids af de historiske forudsætninger for mongolernes vanskelige situation.

Landet indgik et Kompromis med Kineserne, ifølge hvilket den nye kinesiske Republik lovede dem samme Rettigheder som Kineserne samt en Del af de Begunstigelser, de havde nydt under det gamle Regime.

De kinesiske Generaler og Guvernører, der nu fik Magten i de mod Mongoliet grænsende Provinser, viste dog snart, at de ikke havde i Sinde at respektere de af Republikken givne Løfter. Aar for Aar drev deres Soldater Mongolerne længere

mod Vest og Nord, og de okkuperede Stepper bortforpagtedes af de kinesiske Krigsherrer til kinesiske Bønder, der senere med Skatter og Afgifter udpintes til Sultegrænsen. De fra Kolonisterne indkrævede Penge gik ikke til Republikken, men til Udrustning og Underhold af Generalernes private Kamphære, der betingede deres Magt, samt til de personlige Konti i udenlandske Banker, der skulde være deres Reserve, hvis de i næste Borgerkrig maatte afstaa deres Provins og Ind-

tægtskilde til andre af de mange rivaliserende Generaler.

Til Trods for, at det fra Mongolerne røvede Land havde været disse Nomaders frodigste Græsgange, viste det sig snart, at dets plantenerende Jordlag var af en saa ringe Dybde, at et Par Aars Pløjning bragte sterile Underlag til Overfladen, og saftige Stepper forvandlede til øde Ørkener, som var lige saa lidt beboelige for kinesiske Bønder som for mongolske Nomader.

Mongolernes Fordrivning mod Nord var begrænset af Gobi-Ørkenen, og snart blev de Græsgange, der endnu var til deres Disposition, for smaa for deres Hjorder. Efterhaanden som deres Heste, Kvæg og Faar formindskedes i Antal, blev der Knaphed paa det for Nomader saa nødvendige Kød og Mælk til den daglige Kost, Faareskind og Huder til Vinterklæder og Redskaber samt paa den Uld, der, forarbejdet til Filt, beklæder Teltet, der er deres eneste Hjem og Værn mod hede Somre og 40 Graders Vinterkulde.

Kinesernes stadige Fremtrængen tvang Nomaderne til fortvivlede Forsøg paa Modstand, men over for Kinesernes moderne Krigsudrustning kom de faatallige Mongoler, deres overlegne Krigsegenskaber til Trods, altid til kort, og hvert Opørørsforsøg kvaltes lokalt, inden Bevægelsen havde haft Tid til at sprede sig til Nabostammerne.

Mongolerne manglede en Leder, en ny *Djengis Khan*, der kunde rejse sig over de mange Smaahøvdinges Særinteresser og forene til samlet Modstand mod de fælles Farer.

I 1926 begyndte en Del Rygter at spredes over Mongoliets Vidder, og nyt Haab om Befrielse opstod hos dets spredte Befolkning.

Paa en lang Rejse, som jeg i de følgende Aar foretog tværs gennem Indre Mongoliet, bragtes jeg i Kontakt med den nye Bevægelses Leder, blandt hvilke regnedes saa

Seng Chen (1884-1923), 'Tigergudens femte Reinkarnation og alle Torguternes Hersker. Kommandør af den svenske Vasaordens 2. Klasse'.

navnkundige Navne og gode Mænd som *Panchen Bogdo*, den berejste og verdenskloge Storlama fra Tibet, der af alle Central-Asiens Buddhister æres som en Guddoms Reinkarnation paa Jorden, samt *Teh Wang*, Sunitstammens unge og energiske Høvding, der er af selve Djengis Khans Slægt. Men den nye Bevægelses Inspiration og øverste Leder sagdes at være en mystisk Storkhan for en Mongolhorde, der græssede sine Rigdomme af Kvæg langt borte mod Vest i et Land, der laa uden for Mongoliets Grænser, og som var omringet af fremmede Folkeslag.

Om denne Høvding sagde man, at han, foruden at være en mægtig Khan paa Jorden, var en Reinkarnation af Tigerguddommen fra Dongtse. Efter mere end et Aars Rejse naaede jeg frem til Torguternes Land i det fjerne Turkestan, hvor jeg blev modtaget af deres Khan – og jeg havde truffet den nye Bevægelses Leder.

Torguterne udvandrede i Begyndelsen af det 17. Aarhundrede fra Centralasien til Stepperne omkring Volga Floden i Sydrusland, hvorfra de efter 150 Aars Forløb og efter blodige Kampe med Katarina den

Store drog tilbage til Fædrenes Stepper blandt Turkestans »him-melske Bjerge«. *Obish Khan*, der ledede denne store Hjemrejse, er et af den mongolske Histories største Navne, og *Seng Chen*, den Torgu-ternes Hersker, som Mongolerne i Aarene før 1932 ansaa for at være en dem af Guderne sendt Frelser i Nødens Time, var den store *Obish Khans* Efterkommer og Efterfølger i syvende Led.

I Løbet af de 10 Maaneder, jeg levede i den nye Bevægelses Hovedkvarter, fik jeg et godt Kendskab til den Mand, som Mongolerne ventede sig saa meget af, samt til den Sag, for hvilken han kæmpede.

Seng Chen var en Idealist, hvis hele Program var baseret paa den Lære, han i mange Aar havde studeret i Lhasas filosofi-

ske Skoler, men han var intelligent og verdensklog nok til at forstaa, at Mongolerne, for at kunne modstaa de omkringboende Magters Aggressivitet, maatte studere og tilegne sig de Færdigheder, der havde gjort Fjenderne overlegne og farlige.

Som en nidkær Buddhist var han en energisk Tilhænger af Fred og Forstaaelse, men han fandt, det var hans første og største Pligt med alle Midler at beskytte sit eget Folk mod Overlast.

I Løbet af den halve Snes Aar, han var Torguternes Leder, skabte han et Kavaleri, der baade med Hensyn til Udrustning, Uddannelse og Mod var saa overlegent, at det, til Trods for sit ringe Antal, udgjorde den afgørende Faktor i Centralasi-

en, og det lykkedes ham ved paa en klog Maade at paradere sin Magt ikke alene at afholde alle Vindingslystne fra at betræde hans Land, men ogsaa virke som en Fredens Vogter i hele Centralasien.

Hans Drøm var et enigt og selvstændigt Mongoliet, hvis Folk havde lært sig alle den nye Tids Forete-elser uden at miste den Tro og de

Stammer at indfinde sig i hans Hovedkvarter for at bede om Raad og Hjælp, og den nye Bevægelse tog Form og vandt Tilslutning. Og med de tilbageridende Udsendinge spredte sig en Stemning af Befrielse hos de før saa sørgmodige Mongoler, og jeg glædedes med dem, som enhver vilde have gjort, der har Kendskab til dette sympatiske Folk.

Da jeg senere, i 1929, efter min Tilbagekomst til Kina, opholdt mig i Tientsin, modtog jeg en Dag Besøg af to Mongoler fra Khorchin-Stammen, hvis Græsgange er beliggende i den vestlige Del af Mandshuriet. I Løbet af en lang Samtale fortalte de mig om den Nødtilstand, der var Resultatet af Kinesernes Frem-march i deres Land. De for-

Seng Chens lejr omgivet af torgutiske underhøvdinges telte. Det forreste af teltene i midten er »tempelteltet«.

Traditioner, der havde været Mongolernes Styrke i de svundne Stormagtsdage. Han ophjalp sit Folks Økonomi ved en systematisk Forbedring af dets Heste- og Kvægbestand samt ved at forbyde den kinesiske Rovhandel, i hvis Sted han oprettede et stort kooperativt Foretagende, hvis Overskud kom Mongolerne selv til gode. Ved at indkalde fremmede Mestere forvandlede han Klostrenes mange ledige Lamaer til dygtige Kunstnere og Haandværkere, og han organiserede Skoler, i hvilke Stammens bedste Mænd fik Ansvar for den nye Ungdom.

Efterhaanden som Rygtet om *Seng Chens* Dygtighed og de gode Forhold, han havde skabt for sit Folk, spredte sig over Mongoliet, begyndte Udsendinge fra andre

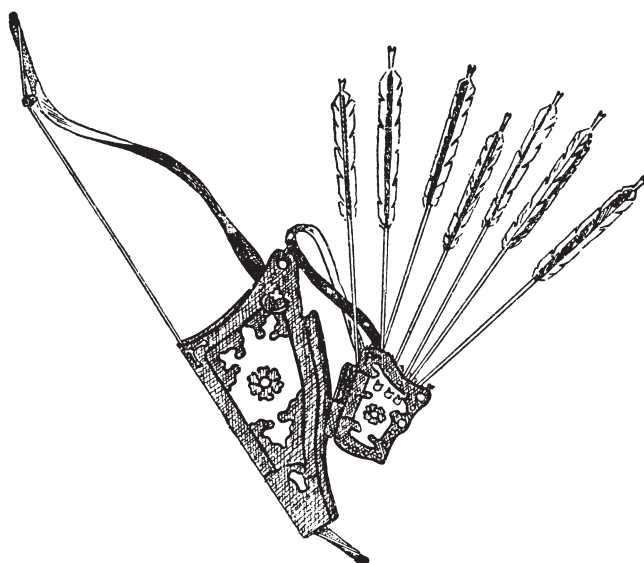
klarede, at de var udsendt af deres Høvding for at søge Hjælp, men de forlod mig uden at nævne noget om, hvorledes de havde tænkt sig denne, eller hvad der egentlig var Formaalet med deres Besøg hos mig. Men i Løbet af den følgende Uge saå jeg dem ofte, og en Dag spurgte de mig, om jeg den følgende Dag vilde ledsage dem til en Person, der var af meget høj Rang, en af Gudernes Udsendinge paa Jorden.

Opfyldt af Nysgerrighed om, hvem denne Person kunde være, og hvad der laa bag denne Mongolernes Interesse for min Person, eskorteredes jeg den følgende Dag til et velbevogtet hus i Tientsins japanske Koncession, hvor jeg modtoges af *Pu Yi*, »Drengekejseren«, der havde været Kinas sidste Kejser.

Nu var den detroniserede Mandshuætling en ung Mand i Begyndelsen af Tyverne, som med hele Ungdomssindets Begejstring reagerede over for de Løfter om Manddomsdaad, som hans Omgivelser spaaede ham. Østmongolerne, der aldrig havde ophørt at betragte Mandshudynastiets sidste Ætling som deres retmæssige Overherre, ansaa nu Tidspunktet til Handling for at være inde, og et mongolsk-mandshurisk Kejserdømme, med fuldstændig Uafhængighed af Kina skulde etableres under Pu Yi. Alle vaabenføre Mongoler skulde paa en bestemt Dag rejse sig og Kineserne fordrives fra alt mongolsk Land.

Nu ønskede man, at jeg skulde rejse til det fjerne Torgutland for at meddele Seng Chen denne deres Plan. Men Planen var saa ugenomtænkt, og Maaden, paa hvilken den skulde udføres, var i saa stærk Modsætning til Seng Chens kloge og kraftige, men altid forhandlingsvenlige Politik, at jeg forstod, at han vilde fraraade den. Dette gjorde jeg også, og en anden blev sendt i mit Sted. Men inden denne naaede frem til det fjerne Turkestan, var der indtruffet Begivenheder, som for en Tid skulde begunstige de kinesiske Krigsherrer, men snart medvirke til, at den kinesiske Republik blev yderligere lemlæstet.

I 1931 gjorde Turkestans tyrkiske Befolkning, i Forening med en muhammedansk Invasion fra Kansu, Oprør mod den kinesiske Generalguvernør. – Seng Chen, som flere Gange tidligere havde stillet sin disciplinerede Hær til Generalguvernørens Raadighed for at forhindre Uroligheder blandt

Turkestans mange forskellige Folkeracer, blev nu atter anmodet om at indfinde sig med sine Høvdinge til et Krigsraad i Guvernørens Residensby. Ved selve Velkomstmiddagen i Guvernørens Palads blev Seng Chen og hans Ledsagere nedskudt bagfra af de opvartende kinesiske Tjenere.

Følgen af denne Kinesernes politiske Dumhed og umenneskelige Nedrigbed blev, at Guvernøren maatte fly af Landet i en Kulis Forklædning, og Turkestan hærgedes i den følgende Række Aar af Borgerkrig og andre Ulykker.

Med Mordet paa Seng Chen lykkedes det de kinesiske Generaler at tilintetgøre den Bevægelse, der snart kunde have bremset deres Udnyttelsespolitik i Mongoliet. Men samtidig var det Anledningen, der bevirkede, at den kinesiske Republik mistede hele Øst-Turkestan. Og efter Seng Chens Død kom den Dag snart, da Mongolerne sendte deres Raab om Hjælp mod Øst, og det Raab blev efterkommet til stor Skade for Kina, hvis Grænse i Dag løber syd om Mandschuriet.

Mordet paa Seng Chen gjorde Mongolerne saa modløse, at de med

orientalsk Resignation ansaa deres Undergang for givet. En Stemning af hjælpeløs Vemod lagde sig over hele Folket, og fulgte man dem paa deres Vandringer, eller lejrede man i deres Kres, hørte man dem synge om Fædrenes stolte Bedrifter, den Gang Mongolerne »styrkede hele Verden«, eller berette egne Minder fra de gode Tider, da en Mandshuætling endnu sad paa Kinas Trone. Men berørte man Fremtiden, blev de Svar skyldige, og Stemningen blev trykket som foran en uafværgelig Katastrofe.

I mange Klostre og Telte saa man gamle Billeder af Pu Yi som fire Aars Dreng iført det mandshuriske Kejserskrud, og man forstod den Vemod, med hvilken de gamle Mongoler betragtede dette Billede, thi med »Drengkejsersens« Fald begyndte det mongolske Folk at gaa Fornedrelse og Undergang i Møde. Og efter Seng Chens Forsvinden syntes det Grundlag, paa hvilket man havde bygget Haabet om Pu Yis Tilbagevenden, at være fuldstændig forsvundet.

Den eneste af Indre Mongoliets Høvdinge, der endnu troede paa en ny og lys Fremtid for Mongolerne, var Teh Wang, Sunitstammens unge, energiske og dygtige Leder. Sunitfolket græsser deres Kameler, Heste, Kvæg og Faar lige paa Sydgrænsen af den store Gobiørken. Deres Land er saa barsk og øde, at det ikke lokker kinesiske Krigsherrer til Eksploiteringsforsøg, og Gobiørkenen ligger som en næsten uigennemtrængelig Barriere mod russiske Fremstød fra Nord. Det er samtidig saa isoleret beliggende, at dets Folk har bevaret sin Selvtillid. Her ofrer man endnu ved gamle

Stenaltre fra shamanistisk Tid, og Færdigheden i Bueskydning og anden gammel Sport holdes endnu vedlige. Men Landets afsides Beliggenhed afskar det ligeledes fra den Hjælp udefra, som var nødvendig, hvis dets unge Leder skulde være i Stand til at kæmpe for de allerede undertrykte Mongolers Sag.

I Øst, Syd og Vest rykkede den kinesiske Kolonisation stadig nærmere. I Nord, paa den anden Side Gobi, laa Nordmongoliet. Nordmongoliet, der efter Mandshudynastiets Fald havde løsrevet sig fra Kina, havde i Aarene omkring 1920 været Skuepladsen for de sidste blodige Kampe mellem de fra Sibirien flygtende Hvidgardister og de røde Forfølgere. Efter at de Hvide var blevet tilintetgjort, forblev de Røde i Landet for at udføre det Omvendelsesarbejde, der i 1924 førte til Dannelsen af en mongolsk Sovjetstat. Men inden Russerne var naaet saa langt i Nordmongoliet, havde de begaaet saa mange Overgreb mod mongolsk Religion og Traditioner, at en Hjælp fra Nord ikke betragtedes som nogen Redning.

I September 1931 okkuperede Japan Mandshuriet, som de gav Navnet Manchukuo, og placerede Mandshuætlingen Pu Yi som Kejser over det Land, der havde født hans Folk. Samtidig bragte Japan alle de i Mandshuriet boende Mongoler, eller ca. en Tredjedel af alle Mongoler, under sin Kontrol, hvilket nødvendigvis maatte stille hele det mongolske Spørgsmaal i en fuldstændig ny Belysning. Forholdene under kinesisk Overhøjhed var da saa fortvivlede, at man ansaa en næsten hvilken som helst Forandring for en Forbedring, og Mongolerne rettede deres Blik mod det nye Haab fra Øst.

Snart galoperede unge Mongoler, tilhørende Stammerne i Mandshuriet, mellem alle Indre Mongoliets Lejre. De bar japanske Tapperhedsmedaljer paa Brystet og beret-

tede om Kampe, i hvilke de ved Japanernes Side havde fordrevet de forhadte Kinesere fra deres Hjemstavn. De unge, sejrsglade Ryttere fortalte, at Pu Yi havde sluttet Broderskab med Japans Kejser, og at Mongollandet i Øst var blevet givet tilbage til dets retmæssige Ejere, der nu havde skabt et nyt avtonomt Mongolland, Hsingan, hvis folk snart skulde befri og forene alle Mongoler.

I 1933 fordrev Japanerne Kineserne fra den Syd for Mandshuriet beliggende Jeholprovins, og de der boende Khorchinstammer kom under japansk Kontrol.

To Aar senere overtog Japanerne den russiske Del af den transmandshuriske Jernbane, og Tusinder af Sovjet-Borgere maatte forlade Manchukuo. Denne Sovjets Tilbage-march fra Mandshuriet, i hvilken der var nedlagt saa stor russisk Kapital og Arbejde, tydedes af Østens Folk som en ny japansk Sejr. I Østen gælder det i langt højere Grad end noget andet Sted i Verden, at Held er den største Hjælp paa Vejen mod Resultater, og Mongolerne i Indre Mongoliet døbte Japanerne til Naren Hung, Solfolket.

Men i andre Krese hørte man andre historier. Der fortalte man, at Sandheden bag den japanske Propaganda var den, at Mongolerne kun skulde tjene som Kanonføde og Agitatorer for Japans imperialistiske March mod Vest: at Forholdene blandt de under japansk Kontrol staaende Mongoler var værre end nogen Sinde, og at det japanske Militærparti gennem sin Brutalitet allerede havde bevirket, at Mongolerne havde mistet Tilliden til Japan som den Magt, der skulde bringe Redning.

Rygterne fra Mongoliet modsagde hinanden. Kinesisk, japansk og Sovjet Propaganda kæmpede om Magten i Landet, og fra Nord, Syd og Øst stirrede tre Stormagter med Had i Blikket mod hverandre over

Mongoliets en Gang saa fredfyldte Vidder.

Mongoliet var blevet et af Menneskehedens store Urocentre, og hele Verdens Øjne rettedes mod det. Alt tydede paa, at Mongolernes Fremtidsskæbne nu stod foran sin Afgørelse. Hvorledes den skulde blive var svært at sige for den Udenforstaaende.

Da jeg i Oktober 1936 forlod Hsinking for at begive mig ind i Hsingan-Mongoliet, ønskede jeg bare, at den forestaaende Strid Skulde blive en Kamp *for* og ikke *om* Mongoliet og dens Udfald til Mongolernes Bedste. Men hvordan end fremtiden ville udarte sig, saa vilde det gamle Mogoliet, som jeg havde lært at holde af, og som var min Arbejdsmark, snart være borte, og at opspore, hvad der endnu var tilbage af dette, var mit eneste Rejsesemaal. ■

Henning Haslund-Christensen

Politikens Kronik 26.05.37

Litteratur

Henning Haslund-Christensen: *Zajagan*. København 1935, Gyldendal.

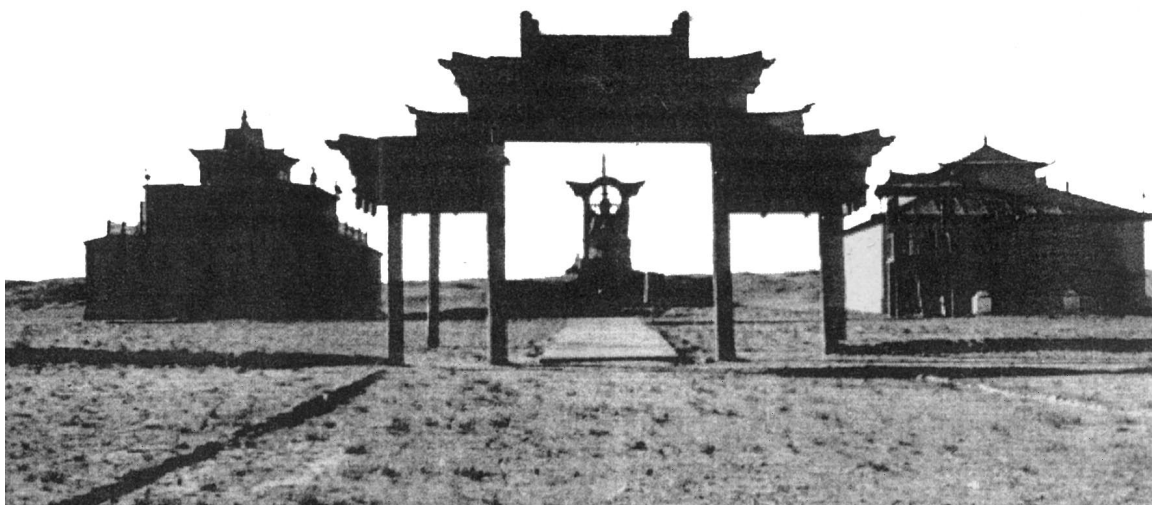
Henning Haslund-Christensen: *Asiatiske Strejftog*. København 1945, Gyldendal.

Kurt L. Frederiksen: *Manden i Mongoliet*. København 2001, Borgen.

Noter

Denne artikel har tidligere været bragt i Ger fordelt over 2 numre; 16:29-31 og 17:11. Da den indgår i serien af 4 kronikker, som nu bringes fortløbende i Ger, gentages den her i sin helhed.

Kortet og fotografierne er alle gengivet fra bogen *Zajagan*. Buen på modstående side er tegnet af Lodai Lama og gengivet fra *Asiatiske Strejftog*.

Hamar-klostret

Lamaen der beundrede kvinder, svaner og insekter

I 1803-56 levede der i Mongoliet en berømt lama og digter ved navn Gobi Stor-Hutugta Luvsandanzan D. Ravjaa. I 1991 åbnedes der et museum i Sainshand, Dornogov aimag, der beretter om hans liv og udstiller nogle af hans ejendele og frembringelser.

Han blev født ind en fattig familie, men hans intelligens skinnede igennem allerede i barndommen. Han interesserede sig især for tibetaneren Galsanjamts' sange og digte. Han studerede ved Badgar-klostret (Indre Mongoliet), hvor han i en alder af 25 var kendt som Hutugta.

Han skrev lyriske digte om kærligheden og livet. Han skrev også kritisk om Hutugta-læren. Han opnåede titlen som Stor-Hutugta og arbejdede for Mongoliets oplysning. Man mener han blev slået ihjel på grund af hans buddhistiske tro og handlinger.

Han skrev over 200 digte, mere end 100 sange, 10 bind dramaer, en bog om filosofi og et antal religiøse lovtaler. Hans sang, *Ulemjiin Chanar*, handler udelukkende om en kvindes skønhed og fremtoning, og den synges den dag i dag. Danzaravjaa-museet rummer nogle af hans skrifter skrevet med mongolske skrifte tegn foruden hans skriverskab, bøger, klæder og 86 sange.

Han repræsenterede både den gule og røde gren af buddhismen, men han hældede mest til den røde gren. Han værdsatte kvinder, svaner og insekter. Han forklarede, at svanen symboliserer digtning, kvinden er moder og insektet symboliserer filosofi.

På baggrund af hans beundring for det kvindelige fik kvinder lov til at studere ved skolen i Hamar-klostret, som underviste i dans, sang og kunst. Mongoliets første teater blev

grundlagt i Hamar-klostret med et personale på over 200 mennesker, herunder 100 portrætmalere.

Hver forestilling blev opført i en måned begyndende med den 15. i sommerens midterste måned. Museet råder over 10 skuespil kaldet *Saran Khokhoo*. Selv om man opførte dramaer om Chinggis Khan og dronning Mandukhai, sagde man til manchurerne, at det var *Saran Khokhoo*, der blev spillet. Museet rummer også mange rekvisitter, som blev brugt i stykkerne.

I det 19. århundrede var Danzaravjaa leder af et kor på 20-30 kvinder, der skulle synges hans *Ulemjiin Chanar*. Museet har også udstillet et spejl, der blev benyttet af Dadshir, en af de kvindelige sangere, samt et maleri med seksuelle undertoner kaldet *Humuun Zayanii Sudar Orshvoi*, malet i 1831. Maleren forklarede: »I dag bliver folk flove, når de ser maleriet, men fremtidens

Hutugta Danzanravjaa

mennesker vil kede sig, når de ser det.«

Astrologerne mener, at maleriet i samtiden var beregnet på at chokere samfundet og skulle opfattes i lyset af ideen om, at alting er spaltet i synd og barmhjertighed.

Han var også en berømt læge, der skrev: »Mongolerne har ingen læger, og derfor lider de ofte af sygdomme. Jeg lærte medicinopskrifter af en lama fra Indre Mongoliet.« Han fremstillede medicin af dinosaurknogler til helbredelse af hudsygdomme.

Hans fader, Dulduit, etnisk dorvod, rejste til Gobi og giftede sig med Majjigand, som døde i barselsseng. Skønt Ravjaa var en kvik dreng, var han fysisk svagelig. Hans fader var nervøs for sin søns helbred, og for at imødegå en dårlig skæbne foretog han en rituel begravelse af en lille dejfigur for at tilfredsstille de onde ånder.

Dulduit blev en religiøs tiggermunk efter sin hustrus død og for at skaffe føde til sin søn. Hans rigtige navn var Olziit.

Ravjaa begyndte i en alder af 5 år at skrive digte og sange. Efter at han var blevet Hutugta, blev han mødt af protester fra manchurerne, der hævdede, at han overtrådte de manchuriske love. De bragte Ravjaa til Peking for at dræbe ham. Imidlertid overbeviste Ravjaa den manchuriske stat om sit talent.

Hans Hellighed, Dalai Lama, inviterede ham på et besøg i Tibet. Da han ankom, fik han overrakt en rosenkrans bestående af knogler fra 108 mennesker. Den findes nu i museet.

Danzanravjaa oprettede mange klostre og templer med henblik på at undervise befolkningen i Gobi. Manchurerne brød sig ikke om uddannelse, idet de frygtede, at det ville opvække den mongolske nationa-

lisme og ønsket om uafhængighed. Manchurerne besluttede sig igen for at dræbe Danzanravjaa. De fandt, at den bedste bødde ville være en kvinde, fordi han satte kvinden så højt. Han blev dræbt af forgiftet alkohol. Midt i døds kampen skabte han et digt ved navn *Yertonts Avgain Jam Orshvoi* (Jordens skæbnegudinde).

Efter sin død fik en tibetaner tildelt titlen Hutugta for på denne måde at slette mindet om ham. Manchurerne forsøgte at ødelægge alle Ravjaas ejendele samt biblioteket i Hamar-klostret. Hans legeme blev balsameret af lamaerne og placeret i siddestilling. Han blev skjult sammen med sine ejendele i en grav i midten af klostret. Hele klostret blev derefter udråbt som gravplads. Derfor undlod de manchuriske soldater at sætte ild til klostret, idet de frygtede, at enhver der skænder for fædrenes grave vil blive slået ihjel.

En lama kaldet *Takhilch* beskyttede graven, en opgave der senere blev betroet hans søn. Indtil i dag har seks lamaer i lige linje fra den første *Takhilch* beskyttet graven.

Da den sovjetiske undertrykkespolitik satte ind i 1938 blev der kun reddet 64 arkivkasser fra klostret ud af et samlet antal på 1.500. Mongolske og russiske soldater ødelagde næsten alle templer og klostre. Kasserne blev skjult under jorden og først bragt til veje, da museet åbnede. ■

B. Oyundelger
The Mongol Messenger
2(600):7 – 08.01.03

Mongolernes traditionsrige nationalfest, Naadam, fejres hvert år i juli måned. Over hele landet arrangeres der turneringer i sportsgrenene hestevæddeløb, brydning og bueskydning. I 2003 var Bettina Gram og Gitte Pedersen på studierejse i Mongoliet, hvor de overværede festlighederne i Khara Khorum. Rejsen var bl.a. støttet af Danida.

Tsolmonbaatars store

Selvom han er med for sjette gang, kribler det i monbaatar. Om 10 minutter lyder startskuddet i byen Kharakhorum.

Nu er der kun 10 minutter til at hestevæddeløbet starter. Tsolmonbaatar tripper utålmodigt rundt om sin hest. Det kribler i maven. Kan de klare de 30 kilometer over græssteppen, under den bagende sol? Han har i hvert fald trænet godt og fulgt rådene fra sin bedstefar, Bathuu, til punkt og prikke.

Tsolmonbaatar er 13 år og bor sammen med sine to søstre, sine forældre og bedsteførelde i *gerer*, runde filttelte, i Mongoliet. Om sommeren – 3 måneder af året hvor børnene også har sommerferie – bor familien på steppen uden for byen Kharakhorum, godt 375 kilometer vest for hovedstaden, Ulaanbaatar.

løb

maven hos 13-årige Tsol- til årets store hestevæddeløb

Her lever de som hyrder med deres får, geder og heste. Om vinteren flytter familien deres to telte ind til Kharakhorum hvor Tsolmonbaatar går i skole.

Siden Tsolmonbaatar var 3 år, har han kunnet ride, ligesom de fleste andre mongolske børn. Hesten er stadig det bedste transportmiddel i Mongoliet når man bor langt ude på den åbne steppe med langt til naboer og byer. Den hest Tsolmonbaatar skal ride på i dag, tilhører Bathuu som er en stor hestekender.

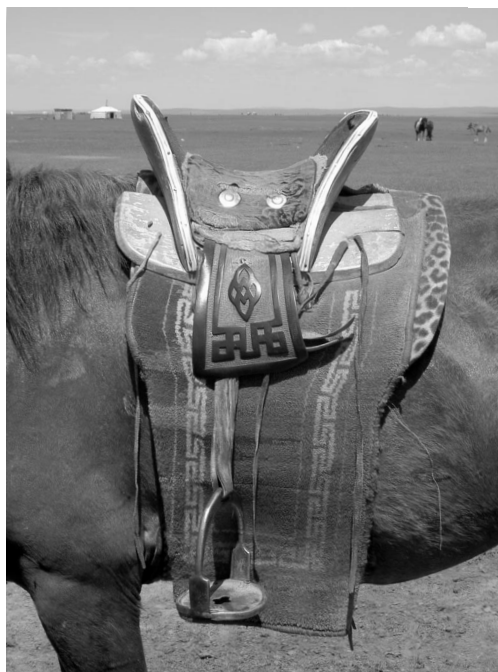
Sur mælk med snaps

Om lidt lyder startskuddet for de 70-80 tilmeldte heste og deres ryttere som alle er unge piger og drenge. I hestevæddeløbet handler det om at bruge så lette ryttere som muligt, så hesten får mindst muligt at bære på. For Tsolmonbaatar og de andre gælder det om at komme ind blandt de fem første. De vinder løbet og præmier til hestens ejere, bl.a. fjernsyn og gulvtæpper som byens lokale butikker har sponsoreret.

Væddeløbet finder sted under Naadam-festivalen som er årets højdepunkt i Mongoliet. Festen fejres over hele landet den 11.-13. juli som det har været skik i århundreder. Folk der til dagligt bor langt fra hinanden mødes på steppen for at snakke med hinanden og se de tre

2

3

4

traditionsringe sportsdiscipliner: brydekamp, bueskydning og hestevæddeløb. Man hygger sig og de voksne drikker masser af *airag*, mongolernes traditionelle drik som er gæret hoppemælk. Det smager som sur mælk med snaps i.

Rytter nr. 35

Tsolmonbaatar er med i et hestevæddeløb for sjette gang, så han er en øvet rytter. Han gør sig klar og retter på sit løbsnummer, nummer 35. Et godt nummer synes han selv. Over højtalerne får rytterne besked på at stige op på hestene. Før han svinger sig op på sadlen, lægger han armen om halsen på hesten og hvisker den i øret: »Vi klarer det, ikke?»

Så sætter Tsolmonbaatar stigbøjlerne i flanken på hesten. Løbet er i gang. Af sted går det over den tørre græssteppe mens folk ved startlinjen hepper på rytterne. Et sted derinde står Bathuu, men han ved at han kun skal koncentrere sig om løbet.

Han er heldig og kommer godt fra start og får en plads blandt de første i feltet.

Tsolmonbaatar er opmærksom på at der ligger nogle ryttere lige

bag ham, så han presser hesten fremad. Han skal ikke miste sin position nu.

Hesten er stærk og løber godt til. Efter en halv time vender den uden problemer da de er halvvejs og skal samme vej tilbage. Enkelte ryttere falder fra undervejs, enten fordi de falder af hesten, eller deres heste ikke kan følge med.

Tæt opløb

Endelig kan Tsolmonbaatar skimte målet. Han sidder blandt de første ti, en pige ligger helt i spidsen. Selvom han gerne selv vil være den forreste, beundrer han pigen. Hun er kun 8-10 år og rider utrolig godt.

Så presser han hesten lidt mere og kommer forbi to ryttere. Målet nærmere sig hastigt. Opløbet er tæt, og støvskyerne står om tilskuerne ved målstregen. Nu er det kun millimeter der skiller vinderne fra taberne.

Tsolmonbaatar gør alt hvad han har lært af Bathuu, og det lykkes ham at komme ind som nummer tre eller fire. Han tørrer sveden af panden og ånder lettet op, han er blandt de fem bedste! "Nu bliver bedstefar stolt," tænker han som det første.

1 Tsolmonbaatar har en lille hat og en kappe på under væddeløbet, han ligner næsten en lille ridder.

2 Distancen er på 30 kilometer. Det er ikke langt hverken for hesten eller Tsolmonbaatar, for de kender hinanden godt og er vant til at ride lange ture på steppen.

3 Den mongolske sadel er et helt kunstværk i sig selv. Mange børn foretrækker dog at ride uden sadel.

4 Tsolmonbaatar og hans bedstefar har trænet intensivt i en måned med hesten. Den har ikke et navn, der er ikke tradition for at give Mongoliets over tre millioner heste navne.

Kun tv om vinteren

Bag målstregen hersker en del forvirring. Mange folk flokkes om rytterne og hestene, glade forældre og bedsteforældre. Tsolmonbaatars bedstefar kommer løbende og er tydeligvis meget stolt.

Resten af dagen går de rundt og kigger på brydning og bueskydning, men de ser flest brydekampe. Bathuu var nemlig i sine unge dage en dygtig bryder og vandt flere medaljer under Naadam-festivalerne.

Vinderne af hestevæddeløbet får overrakt deres præmier i morgen. Det glæder Tsolmonbaatar sig til, han får en medalje og masser af slik – og så håber han at Bathuu som hestens ejer får et fjernsyn. De kan godt nok kun se tv om vinteren når de bor inde i byen hvor der er elektricitet. Mest af alt glæder Tsolmonbaatar sig til at se sine klassekammerater igen efter sommerferien og fortælle dem om sit store løb. ■

Tekst: **Gitte Pedersen**
Tekst og foto: **Bettina Gram**

Artiklen har tidligere været bragt i *ZAPP jorden rundt* 6, dec. 2003, som er Mellemfolkeligt Samvirkes ungdomsmagasin til 7.-10. klasse, <http://zapp.ms.dk>

Galsan Tschinag modtager ALOA-prisen

Danmark havde i slutningen af april måned besøg af den tuvinsk-mongolske forfatter, Galsan Tschinag. Sidste år fik han udgivet sin første bog på dansk, 'Den blå himmel', på forlaget Batzer & Co. Der var tilrettelagt et righoldigt program for besøget, hvor Galsan bl.a. gav flere interviews til medierne og blev modtaget som æresgæst af Roskilde kommune. Besøgets højdepunkt var overrækkelsen af ALOA-prisen i Nikolaj Kirke den 23. april. Søren Haslund-Christensen motiverede prisen og overrakte den til Galsan Tschinag. Ger har fået forfatterens tilladelse til at bringe takketalen i dansk oversættelse ved Karsten Sand Iversen.

Å Haarakan – oh Unævnelige!

Det er mig ikke tilladt at tage Jeres navn i munden.

Først, den urførste gang, forbrød jeg mig mod forbudet for over et halvt århundrede siden for foden af verdensbjerget Altaj. Der var ganske vist en grund til det. Alligevel var følgerne frygtelige, tilstrækkelige til i den unge alder af seks-syv år at skille mig fra min barndom. Jeg måtte lade den bag mig, skynde mig bort og fra da af møjsommeligt finde vej på kryds og tværs gennem verden og livet. Senere, som voksen, mindedes jeg den handling og manede Jer frem, så jeg nedfældede det udsigelige på papir, og det var i dag for 16 år siden ved bredden af verdensfloden Donau. Grunden til det var den erkendelse der modnedes i min hjerne, at mit folk, som i modsætning til mig var blevet længe nok ved

barndommen og dog ældet, gjorde sig rede til at gå, og at det gjaldt om at efterlade så få spor som muligt. Resultatet var at en asiatiske-nomadisk historie på tysk fødtes i en magyarsk hytte. Og nu, her, i verdensbyen København, og i dag, den 23. april, drister jeg mig til endnu en gang, den hellige tredje gang, at tage Jeres navn i munden:

Gök Beer, Gök Deer!

Mine damer og herrer!
Kære venner!

Ja, her og i dag ser jeg en grund til at turde henvende mig til Det Højeste og derfor også at måtte sprænge hverdagens ramme.

Mange af Dem vil ikke vide hvor De skal stedfæste mig. Mongoliet, hvor jeg er statsborger, måske, men selv det er jeg ikke helt sikker på,

for jeg har så ofte måttet høre spørgsmålet: »Hvilket Mongoli da? Det russiske? Eller det kinesiske?« – hvortil jeg plejer at svare: »Det mongolske Mongoli!« Ja, jeg kommer fra dette land som ligger klemmet inde mellem Rusland og Kina og ligner et øje der kæmper for ikke at falde i. Og det er kernen og en sidste lille rest af Djengis Khans verdensrige, og dets areal er trods alt 36 gange så stort som Danmarks, mens befolkningen kun er lige knap halvt så stor som Danmarks. De kan umuligt have hørt om de etniske minoriteter der. Ja, sådan nogle er der også, nemlig de to tyrkisksprogede folkeslag kasakherne og tuva, og de sidstnævnte hører jeg til.

Gör Beer, Gök Deer – det er tuvinsk, sådan lyder det sprog altså. Det er interessant hvordan min nærmeste fortrolige, skriveredskabet, som jeg snart ophører til livtjener, snart nedgør til bærbar pc, reagerer på det: Den tager imod det første ord, vakler ved det næste og afviser de to sidste, ligesom i øvrigt tuva, vores navn for os selv. Og jeg reagerer tålmodigt på det, for jeg ved jo at den er beåndet af kontortysk. Og desuden mener jeg at vide at hvert skridt i retning af plattysk og længere nordpå turde stemme dens ånd og dens sjæl mildere mod gæster fra sprogenes verden. De fire ovennævnte fremmede ville ordret hedde: se-her-blå-himmel, og betyder rettelig: Bønhør mig, Blå Himmel. Ja, det var min titel på den bog vi skylder dagens møde mellem en krumme øst og en klump vest.

Vel, kære samtidige og medbeboere af den lille jordkugle, den lille jordhøj i universets uendelighed!

Romanen *Den blå himmel* er i vid udstrækning selvbiografisk. Bjergsteppens vidder og kulde, jurtens trange plads og varme sammen med bedstemor, mine forældre og søskende, dyreflokkene og hunden, den smuldrende slægt, den kommunistiske baggrund, skoldningen,

giftpulveret der oprindeligt var tiltænkt ulven, det skæbnsvangre uvejr, det flammende ønske i brystet på den lille jeg-helt, om at forblive hyrde og ikke blive noget andet, det var virkeligt. Mens jeg netop foretog denne ufuldstændige optælling, luskede det i mit baghoved rundt om den billige standardsætning: Nu findes meget af det ikke mere. Ved nærmere eftertanke ser jeg dog: Det er ganske vist sandt at meget har forandret sig, men forandringen har kun ramt overfladen, mens livets grundstruktur og tilværelsens væsen fortsat er ligesom dengang, og ligesom før dengang, og før dengang og før dengang igen.

Således viser modersteppen fortsat moderlig godhed og ondskabsfuld hårdhed, sådan som et af hendes børn, menneskeslægten, fortsat må kæmpe på den for en nomadisk tilværelse, smuk og hård, ret som pligt. Og det ligesom imod min gentagne påstand om at nomadelivet ville dø ud. Hvad det også vil. Denne erkendelse skærer i mig, men i dag vil jeg sløve smertens klinge med endnu en erkendelse: Ligesom germanernes hedensk mørke, ubeherskede ånd og livligt lyse, ustadi-ge sjæl har bestået hen over kroppens mangfoldige forvandlinger, sådan vil steppennomadernes luftige ånd og solfyldte sjæl også overleve deres eget hylster og vedblive at bestå, trods alt hvad der måtte komme, og vedblive at tjene det forvandlede som vind og sol, salt og aske.

Efter disse temmelig storporrede og bredsporede udsagn vil jeg gerne aflægge et par tilståelser. For det første, jeg havde ikke ventet denne udmærkelse. Den kommer fra et hjørne af verden jeg ikke havde regnet med. For det andet, Danmark har beboet en af de ydre øer i mit hjernefelt, på samme måde som Belgien, Malaysia, Cameroun, Paraguay, som jeg ganske vist ved er lande på vores planet, men som ikke hidtil har kommet mig ved.

Danskerne, nogle danske mænd i hvert fald, må dog have rådet over sådanne ladninger at de er trængt gennem uvidenhedens yakhud og ligegyldighedens ornepanser om mig og har kunnet nå ind i min bevidsthed: Jeg kendte Hans Christian Andersen, Niels Bohr, Bent Larsen og Herluf Bidstrup. Hvad mere er, den første af disse firlinger har vel i beskedent omfang været med til at præge skabervæsenet i mig, og det i min tidligste barndom. Hvordan det gik til, skal jeg her fortælle i få ord: Som elev ved sprog-institutet i Leipzig valgte jeg altid eventyr jeg kendte hjemmefra som ekstra hjemmearbejde. Og to af dem: Stadsmusikanterne i Bremen og Kejserens nye klæder blev så at sige frataget mig som europæiske, hvilket undrede mig meget. For sandheden var at jeg havde hørt dem helt tilbage i min slægtsverden af ikke skriftkyn-dige hyrder og jægere. Den dag i dag spørger jeg mig selv hvordan disse eventyr kunne være trængt helt derind, ind på denne ursamfundets ø. Senere fik jeg de omstridte eventyr at læse. Og da jeg havde læst mere, nemlig historien om Den lille pige med svovlstikkerne, ville jeg først græde øjnene ud af hovedet, men begyndte så selv at opdigte lignende ting. De eventyr jeg har digtet er ikke så talrige og næppe heller så gode som verdensklassikerens. Ikke desto mindre bliver en af mine næste bøger et bind eventyr. Og endnu en ting: Da nyheden om bæringen af min person med den danske litteraturpris nåede mig, sad jeg netop og svedte over et nyt eventyr.

Skulle der endnu leve tilfredse og taknemmelige mennesker på jorden, mennesker der er lykkelige for det, så hører jeg ubetinget til dem. I aften er jeg det i særlig grad. Det var aldrig faldet mig ind at *Der blaue Himmel* en skønne dag skulle blive til *Den blå himmel* og takket være denne forskydning rykke et helt

land og et folk nærmere mit hjerte. Men ikke nok med det, der er også en portion penge, hvad der er vigtigt for min slægtsverden som kæmper for overlevelsen. Og næsten endnu vigtigere for mig, der lever i et asiatisk, postkommunistisk land og må hævde mig over for en majoritet, er selve titlen. Nu også modtager af en dansk pris.

Og jeg vil føle endnu mere lykke og taknemmelighed hvis bogen nu også bliver godt modtaget af danske læsere. Hvad jeg meget håber, ja, næsten ved, for den shamanske erfaring siger os at vi med enhver rørelse i os – tænkende, håbende, villende, eller modsat: frygtende, tøvende, tvivlende – sender hårfine riller forud for os og således påvirker fremtiden. Desuden er jeg digter, og som tidligere nævnt endog eventyrdigter. Derfor trækker jeg gerne et par streger i retning af morgendagen: En dansker lægger *Den blå himmel* fra sig og begynder at skrive et brev til sin bedstemor, og en dansk kvinde falder i staver, rejser mod uret og møder derpå en hund som hun har haft vigtige oplevelser med. Og slutningen på eventyret skal være: Mangen danskerånd får evnen til, når som helst den vil, at skifte fra sin krop i det byeuropæiske industrisamfunds klør til et asiatisk-nomadisk ursamfund og for en tid at komme sig over en overbebyrdet civilisations pres og krav, en kirkeliggjort kristendoms bud og forbud og den fra ret til pligt stivnende velstand. Ligesom det barn jeg engang var benyttede sig af Grimms og Andersens eventyr.

Den dag vil komme. Læsernes interesse i alle de lande hvor mine bøger er blevet oversat, taler for det. Hvad mere er, mange ånder vil en skønne dag følge kroppene, og når disse så vender om, vil sjælen ønske at blive. Jeg skal løse sætningens gåde: Der er allerede en god tradition for at mine læsere år efter år

foretager en pilgrimsfærd til bøgernes handlingssted og helte, og den der har foretaget en sådan, tror hurtigt han har efterladt sin sjæl i Høje Altajs blåtonede bjerge og hos menneskene der. Jeg ser allerede en høj, fregnet dansk yngling læne sig op ad en vindskæv jurte og tage imod en klump ost af en rødkindet tuvapi-ges hånd. Jeg ser tillige en moden, lattermild dansk kvinde omringet af kasakhiske kvinder og børn.

Jeg er et menneske som må have jaget gennem historien med syvmi-lestøvler. Født i et ursamfund har jeg levet i feudalismen, kommunismen, kapitalismen – en vejstrækning mange folkeslag har været årtusinder om at tilbagelægge. Og på den måde har jeg samlet erfaringer, vundet indsigter og opnået kvalifikationer. Den for ni evigheder siden selvudløste skabelse varer ved; planeten jorden er et levende legeme; der er en himmel, en jord og en menneskehed; mennesket er et medlem af den store familie af væsener med krop, hjerne og sjæl, er skaber såvel som ødelægger; dets hår og hud kan opvise forskellige farver, men blodet er kun rødt og skelettet hvidt, og de sorte, brune, blå øjne græder alle lige klare, bitre tårer ...

Jeg forstod tidligt at ethvert menneske lever et højere, mægtigere væsens drøm eller, i de skoleuddannedes og de af medierne for- og viderebearbejdedes sprog, tjener som eksperimentobjekt for en fremmed. Derfor styrede jeg mit liv ind på en moddrøms eller et modeksperiments skinne. Og har hidtil opnået helt igennem tilfredsstillende resultater. For jeg har overlevet. Overlevet mine ængstelser, mine nederlag, den skændsel der var mig tiltænkt, kommunismen samt mangen stormagt. Og håber også at overleve kapitalismen, der umuligt kan være visdommens sidste slutning, samt en anden stormagt der bilder sig ind at være sejrherre og derfor velsag-

tens uovervindelig. Og det, om ikke i dette, så dog bestemt i et af de næste liv. For jeg ser for længst dens afslutning, hvor hverken det ene eller det andet vil passe ind i tingenes naturlige orden.

Og tingene selv er langt enklere end man tror. Hvis den tvang der pålægges dem faldt bort, ville de gå i orden af sig selv igen. Det statsvæsen der foregiver at beskytte borgerne, bedes venligst sænke kniplen og modtage tre kvarters undervisning i fred; civilisationen, der for længst er blevet for overvældende for millioner og milliarder af mennesker, bedes venligst ophøre og give tid til bøn; velstanden, der avler rigelig hulhed, bedes venligst, mellem to måltider, unde os en pause i forbruget. Hvis det skete, ville resultatet være lutter gevinst. Lykkens urt, som alle mennesker søger lige ivrigt efter, ligesom de råder over rødt blod, hvidt skelet og klare, bitre tårer, vil på en eller anden måde vokse på denne streng.

Man kalder mig en brobygger mellem øst og vest. Jeg takker for æren. Men vil gerne sige det nøjagtigere: Denne bro er mig selv – selvvillet og selvbygget og spændt ud mellem fortid og fremtid, oprindelighed og civilisation. Ja, den vigtigste erkendelse jeg er nået til er denne: Alle tider løber sammen i nu og alle steder i her. Og set på den måde forsvinder enhver modsætning af sig selv, og hvor det sker, åbner de menneskelige sanser sig vel mest for tilværelsens tilstrømninger.

Inden takketalen udførte Galsan Tschinag et shamanistisk ildritual.

Foto: Jan Koed

Nomaderne drager med deres dyreflokke rundt mellem fire opholdssteder. Hver årstid kræver sit. Jeg lever på skift mellem tre verdener: sammen med dyreflokke og slægtninge i min slægtsverden oppe i Høje Altaj, med skrivebord og familie nede i landets hovedstad og med kuffert og manuskript undervejs til forlag og oplæsningssteder, fra by til by tværs gennem Europa. Og læserne, lige så nomadiske som tuvafolket og lige så tilpasningsdygtige som dets udsendte og penefører, kan skifte mellem civilisation og oprindelighed og dermed bringe det ovenfor berørte eventyr til en lykkelig slutning.

Jeg takker Dem alle. ■

Galsan Tschinag
Oversættelse:
Karsten Sand Iversen

Revolution og Kommunisme

Mongoliet blev det første land efter Sovjetunionen, der indførte den kommunistiske samfundsorden. Hvordan det gik til, kan man læse i denne bog, der anmeldes af formanden for Tysk Mongolsk Selskab, Doris Götting.

Hos den yngre generation af russiske historikere har der i forhold til tidligere bredt sig en tendens til at nedvurdere Kominterns betydning for uafhængighedsstræbelserne og samfundsmvæltningerne i de lande i Asien, som var under organisationens indflydelse. I stedet lægger de vægt på selvrådigheden og det dermed forbundne selvstændige ansvar hos de nationale kommunistiske partier for den praktiske – og ofte voldelige – indførelse af de nye ideer, der blev udført af nidkære og magtbevidste kadre fra disse landes nye KP-organisationer. Disse søgte – som foreskrevet i ideologien – at overgå deres mester, ikke mindst i forbindelse med overgrebene på deres egne befolkninger.

Irina Morozovas undersøgelse af Komintern og revolutionen i Mongoliet, der blev den anden kommunistiske stat i verden lige efter Sovjetunionen, er et eksempel på denne tendens. Hun fremhæver Kominterns svagheder, dvs. understreger organisationens problemer med at hævde sin position og definere sin indflydelsessfære både i forhold til Sovjetunionens kommunistiske parti og de nationale kommunistpartier. Hun baserer først og fremmest sin undersøgelse på Komintern-arkivet, det militære statsarkiv, Den russiske Føderations arkiv (alle i Moskva) samt det burjatiske nationalarkiv i Ulan Ude. Det var selv for russiske forskere svært tilgængelige kilder indtil for 10 år siden. Som de eneste mongolske kilder, der nu i

vidt omfang er blevet frigivet, har hun benyttet materiale fra det historiske nationalmuseum i Ulaanbaatar. Hun har endvidere inddraget historiske forskningsresultater fra russiske, amerikanske og tyske forskere. Morozovas monografi dækker årtiet fra 1920 til 1930 og dermed den vigtigste fase af den politiske, erhvervs- og samfundsmæssige omstilling i Centralasien i det 20. århundredes første halvdel.

For mongolerne med deres nomadiske kvægopdræt og en feudalklerikal statsopbygning var det afgørende for deres kamp mod kinesisk dominans og for opnåelsen af national selvstændighed, at de fik støtte først af zarriget og senere af den unge Sovjetunion. Det gælder i hvert fald for det såkaldte Ydre Mongoli. Forsøget på også i det Indre Mongoli at oprette revolutionære celler og indsluse agenter faldt mindre heldigt ud i det behandlede tidsrum. Da rådgiveren for Kominterns sektion for Østens folk (hovedkontor i Irkutsk) begyndte sine aktiviteter i Mongoliet i sommeren 1920, fungerede man fra starten som bolsjevikernes forlængede arm og førte Moskvas direktiver ud i livet. Dette forhindrede imidlertid ikke, som forfatteren gør rede for, at Folkekommissariatet for udenrigsanliggender og Komintern arbejdede mere mod hinanden end med hinanden i Mongoliet, og at der således eksisterede en interessekonflikt mellem udenrigspolitikken og den politiske agitation. Illegalt Komintern-arbejde og sovjetam-

bassadens officielle diplomati i Urga (nu Ulaanbaatar) var ofte i et diametralt modsætningsforhold, hvilket naturligvis blev bemærket af mongolerne. De benyttede ofte rivaliseringen til egen fordel.

Men i Mongoliet var Komintern i første omgang den stærkeste aktør. I indenrigspolitikken spillede organisationen en afgørende rolle i forbindelse med at sammenslutte to politiske og hemmelige mongolske forbund til Det mongolske Folkeparti, senere kaldet Det mongolske Folks Revolutionære Parti, et parti som i næsten 70 år blev bestemmende for landets historie, fjernstyret som det var fra Moskva. Fraværet af et proletariat og en nævneværdig industri gjorde det nødvendigt med betydelige ideologiske krumspring for at retfærdiggøre revolutionens nødvendighed. Hvilke omkostninger, det krævede, er forblevet en statshemmelighed. Morozova stiller i denne forbindelse spørgsmålstegn ved, om Kominterns indflydelse på revolutionen i Mongoliet var en ensrettet proces. Hun beskriver de kræfter inden for det mongolske samfund, der ønskede en dybtgående strukturændring fra et feudalsamfund til et classesamfund og dermed gjorde den mulig. Desuden undersøger hun de forskellige programpunkter i Komintern-politikken i Mongoliet. Hun konstaterer først og fremmest, at der eksisterede en tvetydig holdning i forhold til kravet om statslig uafhængighed for Ydre Mongoli og ideen om panmongolismen, dvs. en sammenslut-

ning med mongolerne i det Indre Mongoli, der stadig tilhørte Kina, og Burjatien, der var en del af Sovjetunionen. På den ene side støttede man disse modsætningsfyldte bestræbelser, på den anden side modarbejdede man dem af frygt for Kina og for den voksende indflydelse fra Japan i regionen.

Tvetydig var også Kominternstrategien for at integrere den mongolske adel og den buddhistiske gejstlighed i det politiske projekt og skridt for skridt udelukke dem fra magtens nøglepositioner. Ifølge Morozova var der ikke fra Kominterns eller det sovjetiske kommunistpartis side noget ønske om at tilintetgøre disse grupper fysisk. Skylden ligger hos den hårde kerne i det mongolske kommunistparti.

I et andet kapitel kommer hun ind på de mongolske, især burjatiske kadre i Mongoliets Kominterngruppe som Danzan, Elbek-Dorz Rincino eller M. I. Amgaev, som var blevet beordret til at bistå Komintern på grund af deres kendskab til landet og sproget. Også den første Komintern-repræsentant i det mongolske kommunistpartis centralkomité, S. S. Borisov, var burjat. Der var nogle burjatiske funktionærer, der udover deres tolkefunktion forsøgte at få indflydelse på indholdet af såvel Kominterns politik som den mongolske politik og dreje den i en retning væk fra den officielle kurs. Frem for alt pressede M. I. Amgaev på med en systematisk sovjetisering af landet. På det mongolske kommunistpartis VII. partidag i slutningen af 1928 gik hans linje af med sejren, da fortaleren for en stærkere national kurs blev stemplet som »højreorienteret afviger« og sat fra magten. Blandt de mongolske kadre var det frem for alt den senere diktator H. Cojbalsan, hvis opstigning fra en position som anfører for det revolutionære ungdomsforbund til udfordrer af det mongolske folkeparti og som øverstbefalende for

hæren ikke ville være foregået så gnidningsløst, hvis ikke det havde været for Kominterns tidlige beskyttelse.

I slutningen af 1930'erne var Mongoliets omstillingsproces forbi. Tvangskollektiveringen af kvægbruget var gennemført, og de gamle klassers magtpositioner tilintetgjort, delvis under betydelig modstand fra befolkningen. Den anden socialistiske stat i verden var blevet til en satellit af Moskva; dens mongolske statholder regerede med hård hånd. Derimod svækkedes Kominterns betydning op gennem 1940'erne. Dens »internationalistiske« kurs havde ikke båret frugt i Mongoliet. I dette centralasiatiske land skulle stalinismen holde sig længere end i det sovjetiske »moderland«. Hvor totalt dets samfundsøkonomiske afhængighed af Sovjetunionen var blev afsløret ved sammenbruddet. Da penge- og varetilførslerne pludselig udeblev, betød det enden på socialismen i Mongoliet.

Morozovas bog om Komintern og revolutionen i Mongoliet er ikke særlig omfangsrig. Men den er kort og flydende skrevet og er desuden udstyret med et interessant billedmateriale og biografiske noter om periodens nøglepersoner. Kildeangivelserne er ordnet efter kapitlerne. Der mangler heller ikke en litteraturfortegnelse, derimod et person- og emneregister. ■

Doris Götting

Mongolische Notizen 12, 2003

Irina Y. Morozova: *The Comintern and Revolution in Mongolia*. Mongolia and Inner Asia Studies. University of Cambridge. Inner Asia Book Series No. 3. Cambridge 2002, The White Horse Press. 96 s. ISBN 1-874267-50-2.

Aktuelt

Besøg af Sveriges statsminister

På tilbageturen fra en rejse til Japan og Korea besøgte den svenske statsminister Göran Persson Mongoliet. Om morgenen den 12. marts blev han modtaget af et æreskompagni på Sukhbaatar-pladsen i Ulaanbaatar. På sin regerings vegne forsikrede Persson om Sveriges fortsatte støtte til Mongoliets erhvervsudvikling, uddannelse, videnskab og kultur. Mongolske studerende og militærfolk vil også i fremtiden være velkomne i Sverige for at blive videreuddannet.

Den mongolske statsminister N. Enkhbayar påskønnede på den efterfølgende pressekonference Sveriges hidtidige bidrag til Mongoliets heldige overgang fra plan- til markedsøkonomi. Siden 1991 har Sverige givet støtte til 26 projekter til et beløb på i alt 154,1 mio. skr.

Enkhbayar overrakte sin gæst et dokument fra den mongolske regering dateret 6. november 1929, hvor den svenske forsker, rejsende og forfatter, Sven Hedin, fik bevilget gennemrejse i Mongoliet. *dma*

Parlamentsvalget 2004

Ifølge den mongolske valgkommission var der registreret 10 politiske partier den 21. april, der får adgang til at deltage i parlamentsvalget den 27. juni. Af dem er der 7, der deltager i valget som selvstændige partier, og 3 der indgår i en koalition. De 7 partier og koalitionen agter at opstille kandidater i alle 76 valgkredse. *mm*

Kender du mazalaien?

Mazalai er det mongolske navn for den sjældne Gobi-bjørn, som også kendes under sit videnskabelige navn *Ursus Gobiensis*. I et interview med avisen *Unuudur*, kom doktor i biologi, B. Lhagvasuren, med nogle interessante oplysninger om dette pragtfulde dyr.

Forskere har hidtil anset mazalaien for at være en almindelig brun bjørn. Men de russiske videnskabsmænd V. Orlov og V. Sokolov har nu påvist, at mazalaien i virkeligheden er en særlig art. Mazalaien lever kun i reservatet Store Gobi – et område på 15-16.000 km² – i et antal af ca. 30 individer. Mazalaien har en lav fødselsrate, hvilket bl.a. skyldes, at hannerne og hunnerne har svært ved at finde hinanden. Deres problemer er stigende, fordi de er afhængige af vand, og i dag er der kun 20 kilder og vandhuller tilbage i dyrenes udbredelsesområde, som de må dele med hyrderne og nomaderne. Deres lave frugtbarhed skyldes også det forhold, at de kun parer sig hvert andet år.

Mazalaien er relativ lille. Den måler 140-170 cm og vejer omkring 90-130 kg. Den er altædende og æder planter, mindre gnavere og ådsler af især khulaner og antiloper. De jager aldrig store dyr, selv om der findes eksempler på, at de har besøgt nomadelejligheder for at æde ådslet af et husdyr.

For at forhindre at disse sjældne dyr uddør, kom de under særlig beskyttelse af staten i 1953.

The Mongol Messenger
45(643):5 – 05.11.03

Den støjplagede hovedstad

Ulaanbaatarerne er blevet arrogante, vrede, døve og permanent stressede. Ældre borgere lider af forhøjet blodtryk og kan ikke sove om natten. Årsagen til denne misere er ifølge en artikel offentliggjort i avisen *Unuudur* den 6. februar støjniveauet i byen.

Lederen af Miljø Sundhedscentret ved Det sociale Sundhedsinstitut, dr. N. Saijaa, siger, at det gennemsnitlige støjniveau i Ulaanbaatar er på 75,6 dB. Til sammenligning var støjniveauet i 1996 på 71 dB. Oplysningen bygger på resultatet af 1.044 målinger foretaget på forskellige tidspunkter over hele byen. Ifølge WHO's standard, der blev fastsat i 1999, bør støjen i byerne ikke overskride 70 dB. Kommer man over dette niveau, bliver støjen skadelig for mennesker. Det betyder, at folk i Ulaanbaatar lever i et støjniveau 5,6 dB højere, end hvad der er sundhedsmæssigt forsvarligt. Ifølge iagttagere er det den primære årsag til døvhed.

Tidligt om morgenen bliver byen vækket af de høje råb fra mælkehandlere eller indsamlere af tomme flasker. Om natten gør larmende kraftværker det vanskeligt at sove. Ulaanbaatar bliver mere stille mellem kl. 3 og 5 om morgenen. Derefter fyldes luften af den larmende trafik. Dagen igennem råber billet sælgerne ved minibusserne efter kunder, og biler og busser bruger hornet i gadekrydsene, hvilket bringer støjen op til et niveau på 110 dB. Forskere advarer om, at dette – sammen med andre problemer – påvirker folks nervesystem og får dem til at føle sig syge. En undersøgelse af hundrede mennesker, der havde boet i byen mellem 5

og 23 år, viste, at halvdelen led af hovedpine, 35% havde en lav irritationstærskel og ca. 30% havde søvnproblemer.

Dr. Saijaa siger, at man bør tage skridt til at plante træer langs begge sider af larmende gader, indføre begrænsninger af bilers støjniveau og etablere specielle støjafskærmninger ved bestemte gader.

Chefen for Departementet for Koordinering af Vejtrafikken ved gadepolitiet, T. Ganbaatar, indrømmer, at der ikke er blevet opstillet retningslinjer for reduktion af støjniveauet. Chaufførerne har lov til at bruge deres horn når som helst og hvor som helst, de føler trang til det.

Alligevel forstyrrer det ikke autoriternes nattesøvn. Lederen af Institutet for Byplanlægning og Designinstitutet, D. Sarantuya, forklarer, at indtil nu har man fulgt den gamle standard for byplanlægning, som blev overført i 1979 fra vore russiske naboer. I 4 år har Konstruktions- og Arkitektursammenslutningen arbejdet på at forny planen. D. Sarantuya siger, at der ikke står noget om støjreduktion i Ulaanbaatars udviklingsplan, der går frem til 2020.

2004 er blevet erklæret for året, hvor Ulaanbaatar skal gøres til en smukkere og grønnere by. Fx skal der plantes træer og buske på et 35 hektar stort område lang Olymp-gaden. Der er planer om at gøre Ulaanbaatars mest støjende gader, Fredsboulevarden og den store og lille ringvej, grønnere.

The Mongol Messenger
6(656):2 – 11.02.04

Mørke udsigter for Tsaatan-folket

En usikker fremtid venter den indfødte minoritet, som lever i Khövsgöl-tajgaen med deres rensdyrflokke.

Minoriteten er tsaatan-folket, og der er 50-70 km til deres nærmeste sumcenter, Tsagaanuur. De bor langt inde i bjergområdet i tipier fremstillet af trægrene. Vintertemperaturen falder til mellem 29 og 53° C, og de står over for et dilemma: skal de bevare deres traditionel livsform eller ej.

Den mongolske Nationalkommission for Menneskerettigheder har forsket i, om denne minoritetsgruppe har mulighed for at nyde sine rettigheder. Og resultatet var nedslående. Der lever 207 personer fordelt på 42 husholdninger i tajgaen. De opdrætter mere end 560 rener, som er deres vigtigste eksistensgrundlag. Desværre giver renerne ikke det store udbytte. Således leverer renerne ganske vist en næringsrig mælk, men kun i meget små mængder. Tsaatanerne bruger så lidt af deres rensdyrprodukter som muligt for ikke at gøre en lille bestand endnu mindre. Tsaatanernes hovedernæring kommer fra jaget vildt, mel og ris.

Tsaatanerne udveksler skind fra vilde dyr, geværer og sjældne lægeurter med fødevarer. Over 70% af tsaatan-befolkningen lever under fattigdomsgrænsen. Da de lever højt oppe i bjergene og dybt inde i tajgaen, har de sjældent mulighed for at søge eller modtage akut medicinsk behandling, hvis det bliver nødvendigt. For tiden tager det 4 dage i vintertiden at nå frem med lægehjælp til deres tipi-bosættelser.

Et andet spørgsmål, som kommissionen interesserede sig for, var problemet med minoritetens uddannelse. 14% af tsaatanerne er analfabeter, 25% har en grundskoleuddannelse og 34% har suppleret med et par års ekstra undervisning. Som minoritetsgruppe er de ikke i stand til at nyde deres fulde rettigheder. Fx kan børnene ikke gå i skoler, hvor de kan få undervisning på deres eget sprog. Kostskoler findes ikke. Derfor bliver børnene taget ud af skolerne for at hjælpe til i familien, en praksis der er skyld i 39% af skolefraværet.

For at sikre tsaatanernes ligeberettigelse bør de tilkendes særlige rettigheder. Først og fremmest skal børnene tilbydes undervisning i kostskoler, og der bør gives særlige

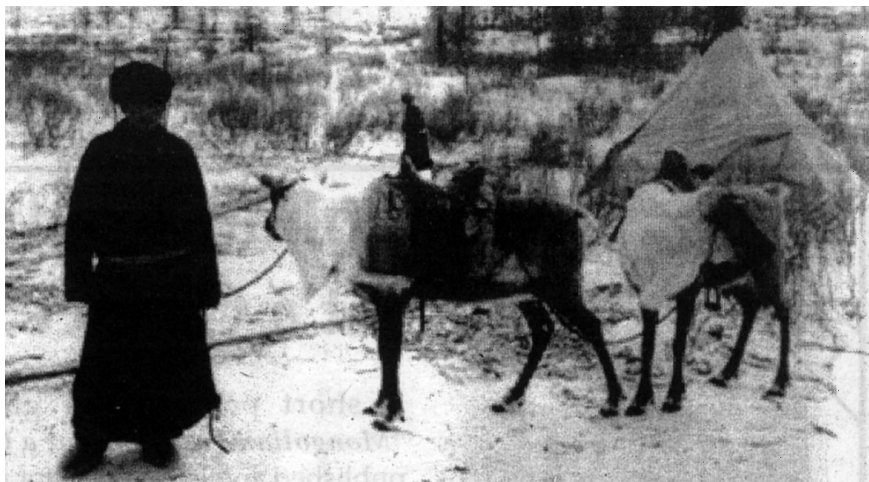
tilskud til børn, der studerer ved høje læreanstalter. Deres lave indtægter gør det umuligt for dem at betale for undervisningen. Desuden har de ingen slægtninge i Ulaanbaatar eller andre byer, der kan hjælpe dem med at løse problemerne, siger B. Khishigsaihan, ansat ved Den mongolske Nationalkommission for Menneskerettigheder.

Rensdyrflokkene, tsaatanernes husdyr, skrumper ind, og dyrene svækkes som følge af indavl. Det er endnu en årsag til, at tsaatan-folket måske ikke vil overleve. I 1990'erne fejrede gruppen »1000 er nået!«, men siden er antallet gået ned og stabiliseret sig på omkring 600 dyr. Tilførslen af frisk blod er næsten standset, siden nyt blod til flokken blev tilført fra Tuva (Rusland) i 1962 og 1985. Skindparasitter og brucellose er nu almindeligt forekommende i rensdyrhjordene. Rennerne lider også ofte af blodsygdomme, fordi deres geværer bliver skåret af, når de er unge. Disse problemer gør det nødvendigt med en omfattende undersøgelse af sygdommene og deres årsager hos rensdyrbestanden, erklærer M. Nansalma, dyrlæge ved Det centrale Veterinærlaboratorium. Hun tilføjer, at forsvinder rensdyrene, så vil også tsaatanerne forsvinde. ...

Der findes allerede et antal forskellige organisationer, der arbejder for at beskytte tsaatanernes rettigheder som fx Det tsaatanske Selskab, Rensdyrfonden, Tajga Naturselskab, Santist-uddannelsescen-tret, Det tsaatanske Kooperativ og Totem-projektet, som har været aktiv siden 1997, men som ikke har haft nogen afgørende indflydelse på situationen.

B. Ooluun

The Mongol Messenger
1(651):5 – 07.01.04

DMS nyt

HKH Kronprinsen fotograferet på sin første tur til Mongoliet i 1986 - anden gang var i 1990. Foto: SHC

Hjertelig tillykke!

Dansk Mongolsk Selskab ønsker vort æresmedlem, Hans Kongelige Højhed kronprins Frederik, hjertelig tillykke med brylluppet med kronprinsesse Mary 14. maj 2004.

Dansk Mongolsk Selskab ønsker et langt og lykkeligt liv med alt godt for brudeparret og håber, at der bliver mulighed for at besøge Mongoliet i løbet af de nærmeste år.

Gaven fra Dansk Mongolsk Selskab er en dell til hver.

RG

Projekter

Gadebørn i Mongoliet
Girokonto 1670-7805
Fuglebo 2, 2000 Frederiksberg

Kulden i Mongoliet
Girokonto 6003-3005
Fuglebo 2, 2000 Frederiksberg

Galsan Tschinag gæster Dansk Mongolsk Selskab

Galsan Tschinag var i Danmark 18.-25. april for at modtage forfatterprisen ALOA, der tildeles forfattere fra Afrika, Asien og Latinamerika for en bog udgivet på dansk. Foruden at blive interviewet til aviser og tv fik Galsan et godt indtryk af København, Roskilde og Nordsjælland.

Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelse var vært ved en frokost for prismodtageren lørdag den 24. april, og om eftermiddagen havde

medlemmerne lejlighed til at møde Galsan ved et udvidet medlemsmøde. Her fortalte Galsan levende om sin baggrund som hyrdedreng i en tuvinsk familie med hjemsted i den vestligste del af Mongoliet. Han gav også sit syn på Mongoliets udvikling på godt og ondt i en globaliseret verden. Du kan få mere at vide om Galsans baggrund og forfatterskab på side 21 i dette nummer af Ger og på det danske forlags hjemmeside www.batzer.dk.
-red

Efter Galsan Tschinags præsentation blev der tid til et officielt foto med gæsten og formanden, Rolf Gilberg, der til lejligheden var iført sin parade.

Der blev også tid til en personlig signering af medlemmernes eksemplarer af forfatterens bog 'Den blå himmel', inden Galsan måtte haste videre til en middag i Dansk Forfatterforening.

Efter en pause fortsatte medlemsmødet med dr.med. Finn Vejlø Rasmussen og Eva Holskovs informative og levende beskrivelse af deres feltarbejde i Mongoliet.

Formålet med projektet, som støttes af Danida, er at få kontrol med tuberkulosen, som desværre har gode vækstbetingelser i et miljø præget af sociale problemer. Projektet er planlagt til at skulle ophøre i 2005.

Foto: Jan Koed

